



Co-funded by
the European Union



EuroCivic Lab

**The EuroCivic Lab project: Strengthening
European Identity and Citizenship through
SDGs, Social Activism and Living Lab
methodology in School Education**

WP2

**Εκπαιδευτικό υλικό για δασκάλους για την
ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας
μέσω καινοτόμων εκπαιδευτικών
προσεγγίσεων**

**Ενότητα 2
Ευρωπαϊκή Ταυτότητα**

The EuroCivic Lab project: Strengthening European Identity and Citizenship through SDGs, Social Activism and Living Lab methodology in School Education

2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the Erasmus+ National Agency ŠMPF. Neither the European Union nor the administering body can be held responsible for them.

Άδεια Creative Commons



CC BY-NC 4.0

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International

Η άδεια αυτή απαιτεί από τους χρήστες να αναφέρουν τον δημιουργό. Επιτρέπει στους χρήστες να διανέμουν, να αναμιγνύουν, να προσαρμόζουν και να αξιοποιούν το υλικό σε οποιοδήποτε μέσο ή μορφή, αποκλειστικά για μη εμπορικούς σκοπούς.

Εταίροι του έργου



universität
wien



Συγγραφείς	Εταίροι του έργου
Ourania Maria Ventista	Media Governance and Industries Research Lab, Department of Communication, University of Vienna
Iwan Kasprzyk	Media Governance and Industries Research Lab, Department of Communication, University of Vienna
Grigorios Arkoumanis	Media Governance and Industries Research Lab, Department of Communication, University of Vienna
Katharine Sarikakis	Media Governance and Industries Research Lab, Department of Communication, University of Vienna

Εταίροι του έργου



universität
wien



Πίνακας περιεχομένων

1. Εισαγωγή	5
1.1 Σκοπός και κοινό-στόχος	5
1.2 Συνάφεια με το πλαίσιο της ΕΕ και το παγκόσμιο πλαίσιο	7
1.3 Επισκόπηση της δομής του εγχειριδίου	8
2. Στόχοι και μαθησιακά αποτελέσματα	10
2.1 Μαθησιακοί στόχοι	10
2.2 Βασικές ικανότητες	11
3. Ευρωπαϊκή ταυτότητα	12
3.1 Γέννηση και εξέλιξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας	12
3.2 Βασικές διαστάσεις της ευρωπαϊκής ταυτότητας	20
3.3 Προκλήσεις και ευκαιρίες	26
4. Ενίσχυση της συμμετοχής και οραματισμός του μέλλοντος	30
4.1 Η ανάγκη για ισχυρότερη συμμετοχή	30
4.2 Η ευρωπαϊκή ταυτότητα στο πλαίσιο της διεύρυνσης της ΕΕ	32
5. Πολιτιστική διπλωματία και κοινωνική ένταξη	36
5.1 Η πολιτιστική διπλωματία στη διαμόρφωση της ταυτότητας	36
5.2 Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της πολυμορφίας	39
5.3 Πώς οι νέοι μπορούν να διαμορφώσουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα και πολιτική	43
6. Εκπαιδευτικές και μεθοδολογικές συστάσεις	46
6.1 Διδακτικές στρατηγικές	46
6.2 Ψηφιακά εργαλεία και πόροι	48

Εταίροι του έργου



universität
wien



6.3 Καινοτόμες μαθησιακές προσεγγίσεις.....	48
6.4 Μέθοδοι αξιολόγησης.....	49
7. Περίληψη και βασικά συμπεράσματα.....	52
7.1 Ανακεφαλαίωση βασικών εννοιών	52
7.2 Ερωτήσεις για προβληματισμό	53
7.3 Πρακτικές εφαρμογές	54
8. Αυτοαξιολόγηση και ερωτήσεις ελέγχου	55
8.1 Ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης	55
8.2 Ερωτήσεις βασισμένες στις γνώσεις.....	56
8.3 Ασκήσεις με βάση εφαρμογές	58
9. Παραρτήματα.....	59
9.1 Γλωσσάριο	59
9.2 Κατάλογος συντομογραφιών	62
9.3 Περαιτέρω βιβλιογραφία	62
9.4 Συχνές ερωτήσεις (FAQ)	64
9.5 Ερωτήσεις γνώσεων - Απαντήσεις (Σελίδα 44)	66
Αναφορές	68

Εταίροι του έργου



universität
wien



1. Εισαγωγή

1.1 Σκοπός και κοινό-στόχος

Η ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι ένα θέμα ζωτικής σημασίας τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους μαθητές, καθώς μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τον αμοιβαίο σεβασμό, την ενότητα και τις κοινές αξίες. Το παρόν εγχειρίδιο προσφέρει μια σύντομη εισαγωγή στο θέμα της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της πολιτιστικής διπλωματίας. Δεν αποσκοπεί στην εξαντλητική κάλυψη του θέματος, αλλά προσφέρεται ως εκπαιδευτικός πόρος για εκπαιδευτικούς, εκπαιδευτές γενικά, ηγέτες της κοινότητας και της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Στόχος του είναι ιδίως να υποστηρίξει τους εκπαιδευτικούς, προσφέροντας μια εισαγωγή σε ερωτήματα σχετικά με την ευρωπαϊκή ταυτότητα, ώστε να μπορούν στη συνέχεια να υποστηρίξουν τους μαθητές τους σχεδιάζοντας δραστηριότητες διδασκαλίας και μάθησης που διερευνούν τις έννοιες της ευρωπαϊκής ταυτότητας, τις αμφισβητήσεις, τη ρευστότητα της ταυτότητας γενικά, καθώς και τις δομές και τα θεσμικά πλαίσια που υποστηρίζουν τη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Οι συζητήσεις σχετικά με την ευρωπαϊκή ταυτότητα μπορούν να διεξαχθούν μέσω της επέκτασης των τυπικών προγραμμάτων σπουδών και των μαθημάτων στα σχολεία, καθώς και μέσω δραστηριοτήτων που συνδέουν τα μαθήματα πολιτικής αγωγής, ιστορίας, τέχνης, κοινωνικών επιστημών και πολιτικής γεωγραφίας. Η γεωγραφία μπορεί να αποτελέσει ένα εξαιρετικό θέμα για την κατανόηση της ανθρώπινης κινητικότητας ή του τρόπου με τον οποίο το περιβάλλον μπορεί να επηρεάσει τις ταυτότητες και τις ανθρώπινες σχέσεις. Για παράδειγμα, μια δραστηριότητα σχετικά με τον ποταμό Δούναβη, ο οποίος διαρρέει πολλές ευρωπαϊκές χώρες (Γερμανία, Αυστρία, Ουγγαρία κ.λπ.), μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τους τρόπους με τους οποίους το περιβάλλον μπορεί να καθορίζει και να καλλιεργεί χαρακτηριστικά μιας ταυτότητας και ενός πολιτισμού, καθώς και τη διακρατική συνεργασία. Ομοίως, σε ένα μάθημα σχετικά με τη μουσική ή τις τέχνες, μπορούν να

Εταίροι του έργου

universität
wien

παρουσιαστούν διαφορετικά μουσικά είδη ή καλλιτεχνικά στυλ, προκειμένου να βοηθηθούν οι μαθητές να κατανοήσουν τις διαστάσεις της πολιτιστικής πολυμορφίας της ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Ως θέμα, η ευρωπαϊκή ταυτότητα μπορεί να προσεγγιστεί οριζόντια και διαθεματικά, σε διαφορετικά μαθήματα και τάξεις, προσφέροντας στους πολίτες διάφορες ευκαιρίες για αμοιβαία κατανόηση, διαπολιτισμικό διάλογο και διεπιστημονική συνεργασία. Ως εκ τούτου, σκοπός του παρόντος εγχειριδίου είναι να παρέχει προτάσεις για υλικό και συναφείς εκπαιδευτικές δραστηριότητες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν όταν οι εκπαιδευτικοί εντοπίζουν μια ευκαιρία να συνδέσουν πτυχές του υπάρχοντος προγράμματος σπουδών τους με θέματα που σχετίζονται με πτυχές της έννοιας της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Προτείνεται επίσης ορισμένα μαθήματα σε διαφορετικές τάξεις να επικεντρώνονται σε αυτό το σημαντικό θέμα, ώστε όλοι οι μαθητές, ανεξάρτητα από την τάξη ή τις προηγούμενες γνώσεις τους, να έχουν την ευκαιρία να αναστοχαστούν σχετικά με το τι σημαίνει να είναι κανείς Ευρωπαίος ή τι είναι η ευρωπαϊκή ταυτότητα.

Επιπλέον, το παρόν Εγχειρίδιο αποσκοπεί να υποστηρίξει τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές ώστε να εμπλακούν περισσότερο σε συζητήσεις σχετικά με το πλαίσιο της διεύρυνσης της ΕΕ και να συνδέσουν την ταυτότητα με την πολιτιστική διπλωματία και τη χάραξη πολιτικής. Δεδομένου ότι η διεύρυνση της ΕΕ δεν αποτελεί αποκλειστικά πολιτική και οικονομική διαδικασία, αλλά και πολιτιστική και σχετική με την ταυτότητα, είναι σημαντικό οι μαθητές να ασχοληθούν με έννοιες όπως ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας, οι διαπολιτισμικές σχέσεις και οι εθνικές και διακρατικές ταυτότητες. Καθώς η ΕΕ δέχεται νέα κράτη μέλη, η έννοια της Ευρώπης και του ευρωπαϊκού χαρακτήρα μεταβάλλεται ώστε να περιλαμβάνει νέα πολιτιστικά και κοινωνικοπολιτικά χαρακτηριστικά.

Εταίροι του έργου



universität
wien



1.2 Συνάφεια με το πλαίσιο της ΕΕ και το παγκόσμιο πλαίσιο

Η ιδέα μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας προηγείται της σύστασης της ΕΕ και, κατά συνέπεια, των ευρωπαϊκών θεσμών. Πολύ πριν από την ΕΕ, η κοινή πολιτιστική, φιλοσοφική και θρησκευτική κληρονομιά, που εκτείνεται από την ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα έως τον Χριστιανισμό και τον Διαφωτισμό, οδήγησε σε μια αίσθηση αμοιβαίας κατανόησης και κοινών αξιών που άνοιξε τον δρόμο για την ευρωπαϊκή αυτοαναγνώριση και, τελικά, για την ΕΕ και τους επίσημους θεσμούς της. Αν και η ευρωπαϊκή ταυτότητα ως έννοια προϋπάρχει της ΕΕ ως πολιτικής οντότητας και των θεσμών της, είναι μέσω των ευρωπαϊκών θεσμών που η ευρωπαϊκή ταυτότητα προωθήθηκε και επαναπροσδιορίστηκε και, ως εκ τούτου, διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, καθώς λειτουργεί ως πολιτιστική πλατφόρμα για τη βιωσιμότητα της ΕΕ. Για μια βιώσιμη και αειφόρο ΕΕ, είναι απαραίτητο οι άνθρωποι να αναπτύξουν ένα αίσθημα του κοινού ανήκειν και της πολιτειότητας. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα έχουν διαδραματίσει και αναμένεται να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση και υποστήριξη της ενεργού συμμετοχής των πολιτών. Η συνεχής συμμετοχή των πολιτών στα θεσμικά όργανα και τις δομές διακυβέρνησης μπορεί να τους βοηθήσει να κατανοήσουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα όχι ως κάτι αφηρημένο, αλλά ως βιωματική εμπειρία. Η ενεργός συμμετοχή μπορεί να προωθήσει και να υποστηρίξει το αίσθημα της κοινής ταυτότητας και, ως εκ τούτου, να καταστήσει την ευρωπαϊκή ταυτότητα μέρος του αυτοπροσδιορισμού των πολιτών. Η κοινωνική συνοχή και ο πολιτιστικός διάλογος μπορούν να ενισχύσουν το αίσθημα της συνύπαρξης και της συνεργασίας και να προωθήσουν ένα μέλλον αρμονίας και κοινωνικοπολιτικής σταθερότητας.

Σε έναν κόσμο που αλλάζει συνεχώς και σε μια περίοδο γεμάτη γεωπολιτικές προκλήσεις, όπως η σύγκρουση μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας ή μεταξύ Ισραήλ και Ιράν, ορισμένες μεταναστευτικές ροές, η οικονομική αβεβαιότητα και ειδικά τα ζητήματα ενεργειακής ασφάλειας, η υποστήριξη και η ανάπτυξη μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας είναι

Εταίροι του έργου

universität
wien

θεμελιώδης. Τα ευρωπαϊκά έθνη και ειδικά τα κράτη μέλη της ΕΕ θα είναι καλύτερα προετοιμασμένα να αντιμετωπίσουν παγκόσμια ζητήματα και δύσκολες προκλήσεις σε μια γεωπολιτική πραγματικότητα γεμάτη νέες διαμάχες, περιφερειακές συγκρούσεις και οικονομική αβεβαιότητα. Η διαμόρφωση και η υιοθέτηση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω βιωματικών εμπειριών και συλλογικών πρωτοβουλιών μπορεί να οδηγήσει τους ευρωπαίους πολίτες σε μια πιο ενεργή συμμετοχή και στην αναζήτηση συλλογικών λύσεων. Η ανάπτυξη μιας ισχυρής ευρωπαϊκής ταυτότητας, επομένως, δεν αποτελεί μια αφηρημένη ή συμβολική χειρονομία, αλλά μια στρατηγική αναγκαιότητα. Ενισχύει την ικανότητα της ΕΕ να ανταποκρίνεται συλλογικά σε κρίσεις, ενισχύει τη θέση της στην παγκόσμια διπλωματία και προάγει την αλληλεγγύη μεταξύ των λαών της. Με αυτόν τον τρόπο, η ταυτότητα γίνεται τόσο πηγή εσωτερικής συνοχής όσο και πλεονέκτημα στην πλοήγηση σε ένα σύνθετο και ανταγωνιστικό παγκόσμιο περιβάλλον.

1.3 Επισκόπηση της δομής του εγχειριδίου

Το παρόν Εγχειρίδιο προσφέρεται ως εκπαιδευτικός πόρος και, ως εκ τούτου, ξεκινά με τον καθορισμό των μαθησιακών στόχων για τους αναγνώστες. Οι μαθησιακοί στόχοι μπορούν να γίνουν κατανοητοί σε αυτό το πλαίσιο τόσο από την άποψη της διδασκαλίας και της εκμάθησης του ίδιου του περιεχομένου του εγχειριδίου όσο και ως περαιτέρω «τροφή για σκέψη» και ως σύνολο συστάσεων για την υποστήριξη των εκπαιδευτικών στο σχεδιασμό των δικών τους δραστηριοτήτων διδασκαλίας και μάθησης.

Το εγχειρίδιο αποτελείται από δύο βασικά μέρη. Το πρώτο παρουσιάζει το θέμα της ευρωπαϊκής ταυτότητας και τη διασύνδεσή της με την πολιτική συμμετοχή και τον διαπολιτισμικό διάλογο, ενώ το δεύτερο περιλαμβάνει στρατηγικές διδασκαλίας και μάθησης που προτείνουν τρόπους προσέγγισης του περιεχομένου του πρώτου μέρους στην τάξη. Το πρώτο μέρος παρουσιάζει το πρόγραμμα σπουδών, ξεκινώντας με την ανίχνευση

Εταίροι του έργου



της εμφάνισης της ευρωπαϊκής ταυτότητας, εξετάζοντας τα θεμέλιά της και τις σύγχρονες εκφράσεις της. Στη συνέχεια, δίνει έμφαση στην ανάγκη για βαθύτερη συμμετοχή στα κοινά και ενεργός πολιτειότητα, προκειμένου να υποστηριχθεί ένα ζωντανό και διαρκές ευρωπαϊκό όραμα.

Το επόμενο τμήμα του Εγχειριδίου εμβαθύνει στην έννοια της πολιτιστικής διπλωματίας σε σχέση με την ταυτότητα, παρουσιάζοντας ένα λεπτομερές πλαίσιο μέσω του οποίου η ταυτότητα μπορεί να γίνει κατανοητή όχι μόνο ως στρατηγικό μέσο στη διπλωματική δράση, αλλά και ως κάτι που διαμορφώνεται και επαναπροσδιορίζεται μέσω της πολιτιστικής ανταλλαγής και της διεθνούς αλληλεπίδρασης. Αυτή η προοπτική αναδεικνύει τη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ των τρόπων με τους οποίους προβάλλεται η ταυτότητα και του τρόπου με τον οποίο στη συνέχεια εξελίσσεται στο πλαίσιο των διπλωματικών πρακτικών.

Μετά τη συζήτηση σχετικά με την ευρωπαϊκή ταυτότητα και τους τρόπους με τους οποίους αυτή συνδέεται με τη συμμετοχή και την πολιτιστική διπλωματία, το Εγχειρίδιο επικεντρώνεται σε προτάσεις για πρακτικές διδασκαλίας και μάθησης. Παρουσιάζονται επίσης ιδέες για αξιολογήσεις.

Στο τέλος του Εγχειριδίου, οι αναγνώστες θα βρουν μια σύνοψη των βασικών ιδεών και εννοιών, μαζί με ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης που θα τους βοηθήσουν να αναστοχαστούν πάνω σε όσα έμαθαν και να ελέγξουν την κατανόησή τους. Επιπλέον, ένα παράρτημα παρέχει βασική ορολογία, κατάλογο συντομογραφιών και προτάσεις για περαιτέρω ανάγνωση, προκειμένου να υποστηριχθεί η βαθύτερη ενασχόληση με το υλικό.

Εταίροι του έργου



universität
wien



2. Στόχοι και μαθησιακά αποτελέσματα

2.1 Μαθησιακοί στόχοι

Με την ολοκλήρωση του παρόντος Εγχειριδίου, οι αναγνώστες θα πρέπει να είναι σε θέση:

- να προσδιορίσουν ορισμένους βασικούς πυλώνες που αποτελούν τις ρίζες της ευρωπαϊκής ταυτότητας
- να διακρίνουν τους όρους «ευρωπαϊκή διεύρυνση» και «ευρωπαϊκή ολοκλήρωση»
- να θέσουν πιθανές προκλήσεις για την ευρωπαϊκή ταυτότητα
- να κατανοήσουν τον βασικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση στην προώθηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας
- να κατανοήσουν τους τρόπους με τους οποίους η πολιτιστική διπλωματία συνδέεται με την ευρωπαϊκή ταυτότητα και τη διαμορφώνει
- να εξηγήσουν τους τρόπους με τους οποίους η ευρωπαϊκή διεύρυνση μπορεί να επηρεάσει τα νέα και τα υφιστάμενα κράτη μέλη
- να εξηγήσουν τι σημαίνει «ενωμένοι στην πολυμορφία» ως μέρος της ευρωπαϊκής ταυτότητας
- να αναλύουν τις κύριες διαστάσεις της ευρωπαϊκής ταυτότητας
- να αναλύουν τους τρόπους με τους οποίους διαμορφώνεται η πολιτική στην ΕΕ και τους τρόπους με τους οποίους κάποιος μπορεί να συμμετάσχει σε αυτή τη διαδικασία
- να διακρίνουν τα στοιχεία του ευρωπαϊκού από αυτά του εθνικού πλαισίου
- να αξιολογήσουν τη σημασία της προώθησης μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας στο σημερινό πλαίσιο, καθώς αυτή μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση μιας πολυεπίπεδης αίσθησης του «ανήκειν» που διευκολύνει τη συνεργασία, την ειρήνη και τη δημοκρατική ζωντάνια σε έναν αλληλοσυνδεδεμένο κόσμο.

Εταίροι του έργου

universität
wien

2.2 Βασικές ικανότητες

Οι εκπαιδευτικοί που θα χρησιμοποιήσουν το υλικό αυτού του Εγχειριδίου θα εφοδιαστούν με στρατηγικές για τον σχεδιασμό μαθημάτων και την υποστήριξη της μάθησης των μαθητών σε σχέση με το τι σημαίνει να είναι κανείς Ευρωπαίος.

Πιο συγκεκριμένα, με την ολοκλήρωση του παρόντος Εγχειριδίου, οι εκπαιδευτικοί θα είναι σε θέση:

- να συμμετέχουν σε διάλογο σχετικά με θέματα ευρωπαϊκής ταυτότητας
- να παρουσιάζουν αυτές τις ιδέες στους μαθητές με απλό τρόπο
- να εμπλέκουν τους μαθητές σε δραστηριότητες διδασκαλίας και μάθησης, ώστε να μάθουν και να αναστοχαστούν πάνω σε ζητήματα ευρωπαϊκής ταυτότητας

Εταίροι του έργου

universität
wien

3. Ευρωπαϊκή ταυτότητα

3.1 Γέννηση και εξέλιξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας

Η ταυτότητα αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα και οι ομάδες κατανοούν και ορίζουν τον εαυτό τους σε σχέση με τους άλλους. Πρόκειται για μια πολυδιάστατη και δυναμική έννοια που περιλαμβάνει στοιχεία όπως ο πολιτισμός, η γλώσσα, η ιστορία και οι αξίες, και διαμορφώνεται μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και της συλλογικής μνήμης. Αντί να είναι έμφυτη ή σταθερή, η ταυτότητα κατασκευάζεται και ανακατασκευάζεται συνεχώς με την πάροδο του χρόνου, επηρεαζόμενη τόσο από εσωτερικές αυτοαντιλήψεις όσο και από εξωτερικές κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές δυνάμεις (Jenkins, 2014).

Η ευρωπαϊκή ταυτότητα περιγράφεται ως ένα αίσθημα συλλογικής ένταξης, κοινών αξιών, πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και πολιτικών φιλοδοξιών και δομών μεταξύ των λαών και των εθνών που συνιστούν την Ευρώπη. Η ευρωπαϊκή ταυτότητα, ως μια ολιστική ιδεολογική έννοια, υπερβαίνει τις εθνικές και τοπικές ταυτότητες, ενώ συνυπάρχει και αλληλεπιδρά μαζί τους. Κάτω από την ευρωπαϊκή πολιτιστική ομπρέλα, οι Ευρωπαίοι πολίτες αναπτύσσουν ένα αίσθημα κοινού κοινωνικοπολιτικού πλαισίου που περιλαμβάνει ιστορική συνύπαρξη, κοινές αξίες και αμοιβαίους μελλοντικούς στόχους (Delanty & Rumford, 2005).

Στην ουσία της, η ευρωπαϊκή ταυτότητα δεν είναι μια στατική ή σταθερή έννοια. Η ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι ένα δυναμικό και εξελισσόμενο κατασκεύασμα που διαμορφώνεται με την πάροδο του χρόνου, επηρεαζόμενο από μεταβαλλόμενα ιστορικά πλαίσια και συλλογικές εμπειρίες. Η ταυτότητα διαμορφώνεται μέσω συνεχούς διαπραγμάτευσης, ερμηνείας και προσαρμογής μεταξύ αξιών, βιωματικών εμπειριών και θεσμικών πρακτικών, καθώς δεν είναι ποτέ πλήρως καθορισμένη ή καθολικά ορισμένη.

Στην περίπτωση της Ευρώπης, η ταυτότητα έχει διαμορφωθεί από σημαντικά ιστορικά γεγονότα, φιλοσοφικά κινήματα, διαδικασίες πολιτικής ολοκλήρωσης και πολιτιστικές

Εταίροι του έργου

universität
wien

ανταλλαγές μεταξύ των διαφορετικών λαών που κατοικούν στην ήπειρο. Από αυτοκρατορίες και πολέμους έως ιδανικά του Διαφωτισμού και πολιτικές της ΕΕ για την ευρωπαϊκή ενοποίηση, διάφοροι παράγοντες όπως κράτη, θεσμοί, διανοούμενοι και απλοί πολίτες έχουν όλοι συμβάλει στη μεταμόρφωσή της.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα την έννοια της ευρωπαϊκής ταυτότητας, είναι σημαντικό να έχουμε μια σαφή κατανόηση όρων όπως Ευρώπη, Ευρωπαίος, ευρωπαϊκότητα. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να προσδιοριστούν οι τρόποι με τους οποίους προέκυψε η ιδέα ενός ξεχωριστού ευρωπαϊκού χώρου, μαζί με τα καθοριστικά χαρακτηριστικά της, καθώς και οι τρόποι με τους οποίους αυτή η ιδέα τελικά άνοιξε το δρόμο για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ως πολιτικό και θεσμικό πείραμα (Stråth, 2002).

Είναι σχεδόν αδύνατο να διερευνήσουμε την κατασκευή της έννοιας της Ευρώπης, χωρίς να αναφερθούμε στους αρχαίους πολιτισμούς, και ιδίως στον ρόλο που διαδραμάτισαν η ελληνική μυθολογία, η φιλοσοφία, οι τέχνες και οι επιστήμες. Από τον 5ο αιώνα π.Χ. η Αρχαία Ελλάδα ανέπτυξε κοινωνικοπολιτικές έννοιες, όπως η δημοκρατία, η συμμετοχή των πολιτών, η ενεργός πολιτειότητα και η φιλοσοφία, οι οποίες εξακολουθούν να επηρεάζουν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό και την πολιτική σκέψη συνολικά. Η αρχαία Ρώμη, από την εποχή της δημοκρατίας έως την αυτοκρατορική εποχή, θεσμοθέτησε και επέκτεινε έννοιες, όπως το κράτος δικαίου και την ιδέα της συλλογικής πολιτειότητας και ταυτότητα σχεδόν στην ίδια γεωγραφική περιοχή, προετοιμάζοντας τους λαούς που ζούσαν στην ευρωπαϊκή ήπειρο για την ανάπτυξη της αμοιβαίας κατανόησης και της συνύπαρξης υπό ένα ενοποιημένο και ισχυρό πολιτικό σύστημα (Pagden, 2002). Μετά την πτώση της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας τον 5ο αιώνα μ.Χ., η Ευρώπη εισήλθε σε μια περίοδο βαθιάς κοινωνικής, πολιτικής και θρησκευτικής μεταμόρφωσης. Η κατάρρευση της κεντρικής εξουσίας οδήγησε στην εμφάνιση πολυάριθμων ανεξάρτητων μεσαιωνικών βασιλείων, καθένα από τα οποία αναζητούσε τη δική του μορφή σταθερότητας και τάξης. Σε αυτό το κατακερματισμένο τοπίο, η θρησκεία, και συγκεκριμένα ο Χριστιανισμός, έγινε η κύρια πηγή ταυτότητας και ενότητας.

Εταίροι του έργου**universität
wien**

Τα περισσότερα ευρωπαϊκά εδάφη ευθυγραμμίστηκαν σταδιακά με το ιδεολογικό πλαίσιο της χριστιανοσύνης και την υιοθέτηση παραλλαγών της λατινικής γλώσσας, υπό την καθοδήγηση της Καθολικής Εκκλησίας και με την ενίσχυση ισχυρών μεσαιωνικών μονάρχων.

Έτσι, αυτά τα τρία στοιχεία (Αρχαία Ελλάδα, Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, Χριστιανισμός) αποτέλεσαν την ιδεολογική και πνευματική βάση αυτού που σήμερα θεωρείται Ευρώπη (Delanty & Rumford, 2005). Κατά τη διάρκεια των αιώνων και σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους, η ιδέα της Ευρώπης και το τι σημαίνει να είναι κανείς Ευρωπαίος, εξελίχθηκε, συχνά ανεξάρτητα από αυστηρούς γεωγραφικούς ή εθνοτικούς ορισμούς. Στην πραγματικότητα, τα γεωγραφικά όρια και η εθνική ταυτότητα δεν διαδραμάτισαν πάντα κεντρικό ρόλο στη διαμόρφωση αυτής της έννοιας. Μεταβαίνοντας στον 17ο και 18ο αιώνα, η Ευρώπη της εποχής του Διαφωτισμού και της νεωτερικότητας άρχισε να ταυτίζεται με τον τόπο της λογικής, της προόδου και της επιστήμης, ενώ εισήχθησαν ιδέες όπως τα καθολικά δικαιώματα, οδηγώντας στην αλλαγή και την προσαρμογή ανθρωπιστικών αξιών όπως η ελευθερία, η δημοκρατία και η εξέλιξη. Μετά την Βιομηχανική Επανάσταση στη Βρετανία στα τέλη του 18ου αιώνα, η Ευρώπη δημιούργησε μια εικόνα ως η γενέτειρα του εκσυγχρονισμού, της βιομηχανικής δύναμης και της πολιτικής και γεωγραφικής επέκτασης. Όλη αυτή η εντυπωσιακή πρόοδος και η κοινωνικοπολιτική ευημερία διακόπηκε απότομα μετά τη μεγάλη οικονομική κρίση του 20^{ου} αιώνα: γνωστή ως Μεγάλη Ύφεση (1929-1939), και τους δύο καταστροφικούς παγκόσμιους πολέμους, τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918) και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1939-1945) (Judt, 2005). Αυτές οι δύο καταστροφικές συγκρούσεις, αν και ονομάστηκαν Παγκόσμιοι Πόλεμοι, έπληξαν κυρίως την Ευρώπη, καθώς η πλειονότητα των στρατιωτικών επιχειρήσεων έλαβε χώρα σε ευρωπαϊκό έδαφος, κάτι που άφησε τα ευρωπαϊκά εδάφη και τους λαούς τους κατεστραμμένους και αλλαγμένους. Τα σύνορα μετατοπίστηκαν δραματικά, με αυτοκρατορίες να διαλύονται και νέα έθνη να αναδύονται. Για παράδειγμα, μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η Αυστροουγγρική και η Οθωμανική Αυτοκρατορία κατέρρευσαν, δίνοντας αφορμή για τη δημιουργία χωρών όπως η

Εταίροι του έργου**universität
wien**

Τσεχοσλοβακία και η Γιουγκοσλαβία. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η Γερμανία διαιρέθηκε και τα σύνορα της Πολωνίας μετακινήθηκαν προς τα δυτικά, οδηγώντας σε μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών. Όσον αφορά το ανθρώπινο κόστος, περίπου 40 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στον Α' και τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο συνολικά, ενώ δεκάδες εκατομμύρια ακόμη τραυματίστηκαν ή εκτοπίστηκαν. Οι πόλεμοι κινητοποίησαν δεκάδες εκατομμύρια στρατιώτες, προκαλώντας άνευ προηγουμένου κοινωνική και δημογραφική αναταραχή, πυροδοτώντας μαζικές μεταναστεύσεις και αναδιαμορφώνοντας το πολιτικό και πολιτιστικό τοπίο της Ευρώπης (Judt, 2005).

Οι φρικαλεότητες των δύο πολέμων και η καταστροφή που προκάλεσαν αποτέλεσαν την ώθηση για τον πολιτικό και στρατηγικό αναπροσανατολισμό της Ευρώπης, στην αναζήτηση ενός συστήματος που θα εξασφάλιζε διαρκή ειρήνη μεταξύ των εθνών. Η ανοικοδόμηση, η σταθερότητα και η συνεργασία κατέστησαν προτεραιότητες. Αυτό ήταν το σημείο εκκίνησης μιας σειράς κοινωνικοπολιτικών, οικονομικών και ιδεολογικών μετασχηματισμών και πρωτοβουλιών που οδήγησαν στη δημιουργία της ΕΕ και της σύγχρονης ευρωπαϊκής ταυτότητας. Το 1951 οι πρώην εχθροί (μεταξύ άλλων η Γερμανία, η Γαλλία και η Ιταλία) υπέγραψαν τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Αυτή ήταν μια προσπάθεια να συνδεθούν οι χώρες μέσω μέτρων και συμφωνιών για οικονομική συνεργασία και συντονισμό, και θεωρείται ευρέως ορόσημο στη διαμόρφωση μιας ενοποιημένης Ευρώπης (Nugent, 2017). Έξι χρόνια αργότερα, το 1957, η Συνθήκη της Ρώμης υπογράφηκε από το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες, ιδρύοντας την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Η ΕΟΚ σηματοδότησε το πρώτο σημαντικό βήμα προς την οικονομική και πολιτική ενοποίηση των χωρών της Δυτικής Ευρώπης (Dinan, 2014).

Παράλληλα με την οικονομική ενοποίηση, καταβλήθηκαν προσπάθειες για τη δημιουργία δημοκρατικής νομιμοποίησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που αρχικά ιδρύθηκε ως Συνέλευση της ΕΟΚ, εξελίχθηκε σε βασικό δημοκρατικό θεσμό. Από το

Εταίροι του έργου**universität
wien**

1979, αποτελεί το μοναδικό υπερεθνικό όργανο που εκλέγεται άμεσα από τους Ευρωπαίους πολίτες, ανεξάρτητα από τη χώρα διαμονής τους, και σήμερα διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη νομοθετική διαδικασία, στον δημοκρατικό έλεγχο και στην εκπροσώπηση της βούλησης των πολιτών σε ολόκληρη την ΕΕ (Raunio, 2014).

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποτελούν μια σύνθετη αλλά ισορροπημένη θεσμική δομή. Μαζί, διασφαλίζουν ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται δημοκρατικά, συνδυάζοντας τις φωνές των πολιτών μέσω του Κοινοβουλίου, των κρατών μελών μέσω του Συμβουλίου και του κοινού ευρωπαϊκού συμφέροντος μέσω της Επιτροπής (Nugent, 2017).

Το επόμενο σημαντικό βήμα στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης έγινε το 1992 με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, η οποία ίδρυσε επίσημα την Ευρωπαϊκή Ένωση και εισήγαγε την έννοια της ιθαγένειας της ΕΕ. Αυτή η ιστορική συνθήκη έθεσε επίσης τα θεμέλια για ένα κοινό νομισματικό σύστημα, οδηγώντας τελικά στην εισαγωγή του ευρώ. Ωστόσο, η πορεία προς την βαθύτερη ολοκλήρωση δεν ήταν πάντα απλή. Εξελίχθηκε σταδιακά, συχνά διαμορφωμένη από πολιτικούς συμβιβασμούς, θεσμικές μεταρρυθμίσεις και την ανάγκη εξισορρόπησης των εθνικών συμφερόντων με τους συλλογικούς στόχους (Nugent, 2017).

Σχεδόν τέσσερις δεκαετίες μετά τα πρώτα βήματα προς την ενότητα, η πιο πρόσφατη σημαντική μεταρρύθμιση ήρθε με τη Συνθήκη της Λισαβόνας το 2009, η οποία αποσκοπούσε στην απλοποίηση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων της ΕΕ και στην ενίσχυση της δημοκρατικής της νομιμότητας. Αυτή η αργή αλλά σκόπιμη εξέλιξη υπογραμμίζει ότι η συνεργασία και η ενοποίηση στο πλαίσιο μιας τόσο διαφορετικής και σύνθετης ένωσης απαιτεί χρόνο, οικοδόμηση εμπιστοσύνης και συνεχείς διαπραγματεύσεις. Η Συνθήκη της Λισαβόνας μεταρρύθμισε σημαντικά τη θεσμική δομή και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων της ΕΕ, με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας, της δημοκρατίας και του παγκόσμιου ρόλου της (Nugent, 2017). Θεσμοθέτησε τη θέση του μόνιμου Προέδρου του

Εταίροι του έργου



universität
wien



Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και ενίσχυσε τον ρόλο του Ύπατου Εκπροσώπου για τις Εξωτερικές Υποθέσεις, προκειμένου να ενοποιηθεί η εξωτερική φωνή της ΕΕ. Η Συνθήκη παραχώρησε στην ΕΕ ενιαία νομική προσωπικότητα, επιτρέποντάς της να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες ως ενιαία οντότητα. Επίσης, ανέβασε τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στο ίδιο νομικό επίπεδο με τις Συνθήκες, ενσωματώνοντας σταθερά βασικές αξίες όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η δημοκρατία και το κράτος δικαίου. Επιπλέον, η λήψη αποφάσεων απλοποιήθηκε μέσω της διευρυμένης χρήσης της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία και της εισαγωγής της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Πολιτών, που δίνει τη δυνατότητα στους πολίτες να προτείνουν νομοθεσία. Όλες οι φάσεις της οικοδόμησης και του ορισμού της Ευρώπης ήταν σημαντικές και συνέβαλαν στη σταδιακή ανάπτυξη μιας κοινής ευρωπαϊκής συνείδησης και αίσθησης του «ανήκειν». Ωστόσο, η διαδικασία της ευρωπαϊκοποίησης, η διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω πολιτικών, πολιτιστικών και κοινωνικών μέσων, δεν ήταν γραμμική ή ομοιόμορφα προοδευτική. Αντίθετα, προωθήθηκε μέσω μιας σειράς πρωτοβουλιών, συμβόλων και θεσμικών πρακτικών που αποσκοπούν στην καλλιέργεια ενός αισθήματος ενότητας μεταξύ των διαφορετικών λαών της Ευρώπης (Delanty, 2005).

Ένα από τα πρώτα και πιο εμβληματικά εργαλεία για την προώθηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας ήταν η υιοθέτηση κοινών συμβόλων. Η ευρωπαϊκή σημαία, ένας κύκλος από δώδεκα χρυσά αστέρια σε μπλε φόντο, υιοθετήθηκε επίσημα από τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες το 1986, συμβολίζοντας την ενότητα, την αρμονία και την αλληλεγγύη μεταξύ των ευρωπαϊκών εθνών. Ακολούθησε ο ευρωπαϊκός ύμνος, το «Ωδή στη Χαρά» από την 9η Συμφωνία του Μπετόβεν, ο οποίος υιοθετήθηκε επίσημα το 1985. Χωρίς στίχους, ο ύμνος έχει ως στόχο να υπερβεί τα γλωσσικά όρια και να αντικατοπτρίζει τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες παρά τις εθνικές διαφορές (Shore, 2000).

Εταίροι του έργου



Εικόνα 1. Η σημαία της Ευρώπης (Ευρωπαϊκή Ένωση, 1986).

Σημείωση: Η ευρωπαϊκή σημαία υιοθετήθηκε επίσημα από τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες το 1986, συμβολίζοντας την ενότητα, την αρμονία και την αλληλεγγύη μεταξύ των ευρωπαϊκών εθνών.

Ομοίως, η Ημέρα της Ευρώπης στις 9 Μαΐου τιμά τη Διακήρυξη Σουμάν του 1950, η οποία θεωρείται το σημείο εκκίνησης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Γιορτάζεται ετησίως και αποτελεί μια συμβολική ευκαιρία για την προώθηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την ευρωπαϊκή ενότητα και την καλλιέργεια μιας συλλογικής ταυτότητας (Sassatelli, 2009).

Το πρόγραμμα «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης», που ξεκίνησε το 1985, έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην πολιτιστική διάσταση της οικοδόμησης της ταυτότητας. Κάθε χρόνο, επιλεγμένες πόλεις σε όλη την Ευρώπη αναδεικνύουν την πολιτιστική τους κληρονομιά, τη δημιουργικότητα και τις ευρωπαϊκές τους συνδέσεις μέσω μιας σειράς εκδηλώσεων που διαρκούν ένα χρόνο. Η πρωτοβουλία αυτή προάγει τη διαπολιτισμική κατανόηση και επιτρέπει στους πολίτες να βιώσουν την ποικιλομορφία και τον πλούτο των ευρωπαϊκών πολιτισμών μέσα σε ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Εταίροι του έργου



universität
wien



Επιπλέον, το ευρωπαϊκό σύνθημα «*Ενωμένοι στην Ποικιλομορφία*» αποτυπώνει τη φιλοδοξία της ΕΕ να δημιουργήσει συνοχή, σεβόμενη παράλληλα τον πλουραλισμό της ηπείρου. Αυτά τα σύμβολα δεν είναι απλώς διακοσμητικά· λειτουργούν ως πολιτιστικές υποδομές μνήμης και φαντασίας, υποστηρίζοντας μια πολιτειακή αφήγηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας (Sassatelli, 2009; Cram, 2009).

Κρίσιμα, η ιδέα μιας κοινής ταυτότητας θεσμοθετήθηκε επίσης μέσω του νομικού πλαισίου της ιθαγένειας της ΕΕ, που θεσπίστηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992. Η ιθαγένεια της ΕΕ δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια, αλλά προσθέτει ένα συμπληρωματικό επίπεδο δικαιωμάτων και ευθυνών. Οι πολίτες των κρατών μελών της ΕΕ απολαμβάνουν το δικαίωμα να κυκλοφορούν, να διαμένουν, να σπουδάζουν και να εργάζονται ελεύθερα σε ολόκληρη την Ένωση, καθώς και το δικαίωμα να ψηφίζουν και να υποβάλλουν υποψηφιότητα στις ευρωπαϊκές και τοπικές εκλογές, ανεξάρτητα από τη χώρα της ΕΕ στην οποία διαμένουν (Bellamy, 2008).

Αυτή η νομική και πολιτική δομή της ιθαγένειας παρέχει έναν άμεσο σύνδεσμο μεταξύ του ατόμου και του υπερεθνικού επιπέδου διακυβέρνησης, ενισχύοντας την αντίληψη ότι το να είναι κανείς Ευρωπαίος δεν είναι αποκλειστικά πολιτισμικό ή συμβολικό, αλλά και πρακτικό και συμμετοχικό. Ενσωματώνει τη μετάβαση από την Ευρώπη ως γεωπολιτική οντότητα στην Ευρώπη ως *πολιτικό χώρο* έναν χώρο όπου τα δημοκρατικά δικαιώματα, η ένταξη και η συμμετοχή ενσωματώνονται όλο και περισσότερο (Delanty, 2005).

Συνολικά, αυτά τα συμβολικά, πολιτισμικά και νομικά στοιχεία αποτελούν το σκελετό μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας που συνεχίζει να εξελίσσεται. Αν και αμφισβητούμενη και ανομοιογενής, αυτή η ταυτότητα έχει καλλιεργηθεί συνειδητά για να υποστηρίξει το όραμα μιας ενοποιημένης Ευρώπης που σέβεται τη διαφορετικότητα, ενώ παράλληλα επιδιώκει την ενότητα και την αλληλεγγύη.

Εταίροι του έργου

universität
wien

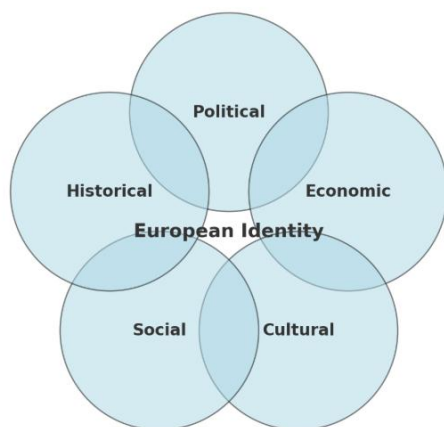
3.2 Βασικές διαστάσεις της ευρωπαϊκής ταυτότητας

Η ευρωπαϊκή ταυτότητα δεν είναι μια ενιαία, ομοιόμορφη έννοια, αλλά μια σύνθετη ιδέα που διαμορφώθηκε, μέσα στους αιώνες, από πολλαπλές, αλληλοκαλυπτόμενες διαστάσεις και φάσεις, οι οποίες όλες μαζί μπορούν να ορίσουν και να περιγράψουν τι σημαίνει «να είσαι Ευρωπαίος». Το να είσαι Ευρωπαίος έχει πολιτικές, οικονομικές, πολιτισμικές, κοινωνικές και ιστορικές διαστάσεις. Η πολιτική ευρωπαϊκή ταυτότητα αναφέρεται στην υιοθέτηση πολιτικών πρακτικών και στη συμμετοχή σε ευρωπαϊκούς πολιτικούς θεσμούς, όπως η ΕΕ ή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αυτή η διάσταση περιλαμβάνει ένα αίσθημα του «ανήκειν» που βασίζεται σε πολιτικές δομές και συλλογική λήψη αποφάσεων. Η οικονομική διάσταση αναφέρεται στην οικονομική ολοκλήρωση μέσω της υιοθέτησης ενός κοινού νομισματικού συστήματος και των διαφόρων εμπορικών και εργασιακών συμφωνιών, όπως η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού και το ελεύθερο εμπόριο σε ολόκληρη την ΕΕ. Η πολιτιστική διάσταση περιλαμβάνει κοινές παραδόσεις, γλώσσες, τέχνες, αξίες και ιστορικές εμπειρίες που συμβάλλουν σε μια κοινή ευρωπαϊκή κληρονομιά. Παρά τη μεγάλη ποικιλομορφία μεταξύ των ευρωπαϊκών εθνών, οι πολιτιστικοί δεσμοί συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός συλλογικού αισθήματος του «ανήκειν». Η κοινωνική διάσταση σημαίνει τη δημιουργία και την υιοθέτηση κοινωνικών πρακτικών, τρόπων ζωής και καθημερινών αλληλεπιδράσεων που δημιουργούν κοινούς κοινωνικούς δεσμούς μεταξύ των ευρωπαϊκών κοινωνιών, συμπεριλαμβανομένων ιδεών σχετικά με την κοινωνική πρόνοια, την εκπαίδευση και την κοινοτική ζωή. Τέλος, η ιστορική διάσταση αναφέρεται στην ιστορική μνήμη και τις κοινές εμπειρίες, συμπεριλαμβανομένων των συγκρούσεων, των συμμαχιών, της συνεργασίας και των διαδικασιών μετασχηματισμού κατά τη διάρκεια όλων αυτών των δεκαετιών που διαμόρφωσαν την Ευρώπη. Η ιστορική διάσταση επηρεάζει βαθιά τη συλλογική μνήμη και την αφήγηση που στηρίζουν μια συλλογική ευρωπαϊκή ταυτότητα.

Εταίροι του έργου



Dimensions of European Identity



Σχήμα 2. Οι διαστάσεις που συνιστούν την ευρωπαϊκή ταυτότητα.

Σημείωση: Αυτή η εννοιολογική αναπαράσταση υπογραμμίζει ότι η ευρωπαϊκή ταυτότητα δεν καθορίζεται από ένα μόνο στοιχείο, αλλά προκύπτει από την αλληλεπικάλυψη και την αλληλεπίδραση πολλαπλών διαστάσεων. Η θέση των κύκλων αναδεικνύει την αλληλεξάρτησή τους, με την ευρωπαϊκή ταυτότητα να βρίσκεται στο κέντρο.

Ένας σημαντικός παράγοντας συνεργασίας και δημιουργίας ενός αισθήματος κοινής ταυτότητας είναι η εκπαίδευση. Η ΕΕ έχει ξεκινήσει πολλές πρωτοβουλίες και έχει χρηματοδοτήσει πολλά εκπαιδευτικά προγράμματα που προωθούν την ανταλλαγή μαθητών και εκπαιδευτικών, με στόχο τη σύσφιξη της εκπαιδευτικής κοινότητας και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των νέων. Το Erasmus+, καθώς και άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα, υποστηρίζουν την κινητικότητα των μαθητών, ενισχύουν τις διασυνοριακές φιλίες, την ενσυναίσθηση και την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις κοινές αξίες. Επίσης, τα σχολικά και πανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών που περιλαμβάνουν ευρωπαϊκές γλώσσες, λογοτεχνία και τέχνες, σε συνδυασμό με εκπαιδευτικές πολιτικές που διευκολύνουν την κινητικότητα και την ανταλλαγή μαθητών, μπορούν να ενισχύσουν την κατανόηση των κοινών πολιτισμικών ριζών και τη συνεργασία. Το 2017 η ΕΕ ξεκίνησε την πρωτοβουλία του

Εταίροι του έργου



Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης ([EXE](#)) με στόχο τη δημιουργία ενός ενοποιημένου χώρου μάθησης σε όλες τις χώρες της ΕΕ έως το 2025. Ο ΕΕΠ μπορεί να προωθήσει την ευρωπαϊκή ταυτότητα μέσω της κινητικότητας των μαθητών, της πολυγλωσσίας και των κοινών εκπαιδευτικών αξιών και εμπειριών μεταξύ μαθητών διαφορετικών εθνικοτήτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017). Συνδέοντας τους μαθητές σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή περιοχή, ο ΕΕΠ μπορεί να δημιουργήσει ένα αίσθημα ότι ανήκουν σε έναν κοινό ευρωπαϊκό πολιτιστικό και πολιτικό χώρο.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας για την οικοδόμηση και τη διατήρηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας είναι ο πλούτος του ευρωπαϊκού πολιτιστικού μωσαϊκού. Οι συλλογικές πολιτιστικές εκδηλώσεις και η συνεργασία καλλιτεχνών από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες μπορούν να κορυφώσουν και να υποστηρίξουν ένα αίσθημα κοινών πολιτιστικών αξιών που γιορτάζουν την ενότητα μέσω της υποστήριξης της πρωτοτυπίας και της μοναδικότητας (Shore, 2000). Πρωτοβουλίες όπως οι πολιτιστικές πρωτεύουσες και οι πολιτιστικοί χώροι αποτελούν πολύ σημαντικές πτυχές της οικοδόμησης μιας κοινής ταυτότητας που βασίζεται στην αμοιβαία κατανόηση και τον σεβασμό.

Στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής ταυτότητας βρίσκεται η πλήρης δέσμευση σε θεμελιώδεις ανθρωπιστικές αξίες και αρχές που έχουν επισημοποιηθεί μέσω συνθηκών, χαρτών, δικαιωμάτων και θεσμών. Αυτές οι βασικές αρχές διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο ως λειτουργικός δεσμός μεταξύ των ευρωπαϊκών εθνών και αποτελούν προαπαιτούμενα για κάθε χώρα που επιθυμεί να υποβάλει αίτηση για ένταξη στην ΕΕ. Αυτές οι τρεις βασικές αρχές είναι η Δημοκρατία, τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και το Κράτος Δικαίου.

Η δημοκρατία, μια σημαντική πολιτική δομή με ρίζες στην αρχαία Αθήνα, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ευρωπαϊκή ταυτότητα, καθώς ενσωματώνει πολιτικές και κοινωνικές αξίες όπως η ελευθερία του λόγου, η πολιτική συμμετοχή και η ενεργός πολιτειότητα. Η ΕΕ και οι θεσμοί της έχουν μια βαθιά δημοκρατική πολιτική κατεύθυνση.

Εταίροι του έργου

universität
wien

Στον απόηχο της καταστροφής που προκάλεσαν οι παγκόσμιοι πόλεμοι, **τα ανθρώπινα δικαιώματα** απέκτησαν σημαντική προβολή, με αποκορύφωμα τον επίσημο ορισμό τους στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (McCormick, 2010). Έκτοτε, το να είναι κανείς Ευρωπαίος σημαίνει να σέβεται και να υποστηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και να προάγει την ισότητα και την ένταξη.

Ο τρίτος ακρογωνιαίος λίθος της ευρωπαϊκής πολιτικής ταυτότητας είναι το **κράτος δικαίου**. Το κράτος δικαίου σημαίνει ότι κανείς δεν βρίσκεται υπεράνω του νόμου και ο νόμος εφαρμόζεται ισότιμα σε όλους, ως εκ τούτου, στο ευρωπαϊκό πλαίσιο σημαίνει τη διασφάλιση της νομικής ισότητας, της δικαιοσύνης και της προστασίας από αυταρχικά καθεστώτα (Craig, 2012).

Μια σημαντική διάσταση της ευρωπαϊκής ταυτότητας είναι η **πολιτισμική πολυμορφία και ο γλωσσικός πλούτος**. Ο ευρωπαϊκός χώρος μπορεί να θεωρηθεί ως θραύσματα σε ενότητα, όπου αυτά τα θραύσματα ή μέρη είναι έθνη και λαοί και η ενότητα είναι η κοινή ευρωπαϊκή αίσθηση. Με άλλα λόγια, η Ευρώπη είναι ένα πολύχρωμο και γλωσσικά πλούσιο μωσαϊκό. Στην Ευρώπη, ομιλούνται περίπου 24 επίσημες γλώσσες μαζί με πολλές περιφερειακές γλώσσες ή διαλέκτους. Αν και υπάρχει μια αίσθηση κοινής κουλτούρας, κάθε έθνος έχει τη δική του πολιτισμική και περιφερειακή κληρονομιά. Η ευρωπαϊκή ταυτότητα δεν σημαίνει την ενοποίηση όλων των διακριτών πολιτισμικών χαρακτηριστικών κάθε έθνους σε μία και μοναδική κουλτούρα. Η ευρωπαϊκή ταυτότητα αγκαλιάζει την πολυμορφία ως δύναμη, προωθώντας τον διαπολιτισμικό και ενδοπολιτισμικό διάλογο, τον αμοιβαίο σεβασμό και την προστασία των μειονοτικών και μοναδικών πολιτισμών στο πλαίσιο πρωτοβουλιών όπως το σύνθημα της Ευρώπης: «Ενωμένοι στην Πολυμορφία» (Shore, 2000).

Η έννοια των αλληλεπικαλυπτόμενων ταυτοτήτων αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο του ευρωπαϊκού ιδεολογικού πλαισίου. Είναι φυσικό οι πολλοί λαοί που συνθέτουν το ευρωπαϊκό μωσαϊκό να διαθέτουν μοναδικές και προϋπάρχουσες τοπικές, περιφερειακές και

Εταίροι του έργου

universität
wien

εθνικές ταυτότητες, καθεμία από τις οποίες εμπλουτίζεται βαθιά από τον πολιτισμό, τη συλλογική μνήμη και τις διακριτικές εθνικές και τοπικές αφηγήσεις. Για παράδειγμα, ας σκεφτούμε ένα άτομο που κατάγεται από μια μικρή πόλη στη Σαρδηνία της Ιταλίας. Η ταυτότητα αυτού του ατόμου είναι πιθανώς πολυεπίπεδη: μπορεί να ταυτίζεται πρωτίστως ως Σαρδηνός, φέρνοντας την τοπική ξεχωριστή γλώσσα, τις παραδόσεις και την ιστορία, ενώ ταυτόχρονα αγκαλιάζει και μια ιταλική εθνική ταυτότητα, συνδεδεμένη με την ευρύτερη ιταλική κουλτούρα και το κράτος. Σε ένα άλλο επίπεδο, αναγνωρίζει τη θέση του μέσα στη Μεσόγειο Θάλασσα, διαμορφωμένη από το κοινό κλίμα, την κουζίνα και τις ιστορικές αλληλεπιδράσεις. Τέλος, συνδέεται με μια ευρύτερη ευρωπαϊκή ταυτότητα, που διαμορφώνεται από τις αλληλένδετες κοινωνικοπολιτισμικές αφηγήσεις και τους επίσημους θεσμούς της ηπείρου.

Σε ένα υποθετικό σενάριο, αυτός ο Σαρδηνός μετακομίζει στο Βερολίνο για να εργαστεί ή να σπουδάσει. Η αίσθηση της ταυτότητάς του μπορεί να γίνει ακόμη πιο περίπλοκη και ρευστή. Ζώντας στο Βερολίνο, μπορεί να αναπτύξει μια σύνδεση με την πόλη στην οποία ζει, νιώθοντας σαν Βερολινέζος μέσω των καθημερινών κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, των τοπικών εθίμων και της συμμετοχής στην αστική πολιτιστική ζωή. Ταυτόχρονα, η απόσταση από τη Σαρδηνία μπορεί να εντείνει την προσκόλλησή του στις σαρδηνιακές ρίζες, εμβαθύνοντας την εκτίμησή του για τις τοπικές παραδόσεις και τη γλώσσα ως σημαντικά χαρακτηριστικά της προσωπικής και πολιτιστικής συνέχειας.

Επιπλέον, η ταύτιση του ως Ιταλού θα μπορούσε επίσης να μεταβληθεί, επηρεασμένη από τις εμπειρίες του στη Γερμανία και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μπορεί να νιώσει μια ανανεωμένη αίσθηση ευρωπαϊκής ταυτότητας, που καλλιεργείται από τους υπερεθνικούς θεσμούς που διευκολύνουν την κινητικότητα, τα δικαιώματα και τη διασυνοριακή συνεργασία. Εναλλακτικά, οι προκλήσεις και οι ευκαιρίες της ένταξης στη γερμανική κοινωνία θα μπορούσαν είτε να ενισχύσουν είτε να περιπλέξουν την αίσθηση του ότι ανήκει στη Γερμανία και στην Ευρώπη συνολικά.

Εταίροι του έργου**universität
wien**

Αυτό το παράδειγμα μπορεί να απεικονίσει τη δυναμική, πολυεπίπεδη και συγκυριακή φύση της ταυτότητας στην Ευρώπη. Οι ευρωπαϊκές ταυτότητες δεν είναι σταθερές, αλλά εξελίσσονται ως ανταπόκριση σε κοινωνικά φαινόμενα, όπως η ανθρώπινη κινητικότητα, οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και τα πολιτικά και πολιτισμικά πλαίσια στα οποία ζουν τα άτομα. Οι άνθρωποι διαπραγματεύονται συνεχώς τις σχέσεις τους σε τοπικό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο, δημιουργώντας ένα πλούσιο μωσαϊκό ταυτοτήτων που συνυπάρχουν και αλληλεπικαλύπτονται.

Όλες αυτές οι αλληλοκαλυπτόμενες πτυχές της ταυτότητας μπορούν να αλληλοσυμπληρώνονται, καλλιεργώντας πολυεπίπεδες αισθήσεις του «ανήκειν», ή μπορούν να συγκρούονται, ειδικά σε περιπτώσεις έντονου ευρωσκεπτικισμού. Η πολυπλοκότητα των πολυεπίπεδων ταυτοτήτων έδειξε ότι η ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι πληθυντική και δυναμική και θα έπρεπε να λειτουργεί, κυρίως ως ένα ιδεολογικό πλαίσιο που μπορεί να προστατεύει και να προάγει την πολυμορφία, αντί να απορροφά τις διαφορές υπέρ μιας ενιαίας και αμετάβλητης, από πάνω προς τα κάτω, ευρωπαϊκής ταυτότητας (Delanty & Rumford, 2005).

Υπάρχουν δύο σημαντικοί παράγοντες για την κατανόηση των τρόπων με τους οποίους λειτουργούν οι ταυτότητες και η ευρωπαϊκοποίηση: η γεωπολιτική και η ιστορία. Για παράδειγμα, η έννοια του «Ευρωπαίου» είναι διαφορετική για έναν Γερμανό από ό,τι για έναν Βούλγαρο. Οι πολίτες της Δυτικής Ευρώπης τείνουν να συνδέουν την ευρωπαϊκή έννοια με τα πρώτα χρόνια της ευρωπαϊκής ενοποίησης, την μεταπολεμική ανασυγκρότηση και συνεργασία, καθώς και τη φιλελεύθερη πολιτική και οικονομική τάξη (Risse, 2010). Οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης τείνουν να συνδέουν την ευρωπαϊκοποίηση με την οικονομική πρόοδο, την εξέλιξη και μια νέα αρχή μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης (Kuus, 2004). Σε ορισμένες περιπτώσεις, ορισμένα έθνη μπορεί να αισθάνονται έντονο αίσθημα ευρωπαϊκής ταυτότητας, αλλά ταυτόχρονα να βιώνουν συναισθήματα περιθωριοποίησης ή περιορισμένης επιρροής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στις Βρυξέλλες. Εν τω μεταξύ,

Εταίροι του έργου**universität
wien**

χώρες που βρίσκονται γεωγραφικά πιο κοντά στον ευρωπαϊκό πυρήνα τείνουν συχνά να αναπτύσσουν ένα πιο συνεπές και εδραιωμένο αίσθημα ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Άλλωστε, η Ευρώπη είναι μια ήπειρος με ιστορικές αφηγήσεις, συμμαχίες, πολέμους και περιφερειακές συγκρούσεις, βασιλεια, αυτοκρατορίες και δημοκρατίες. Είναι ένας καμβάς γεμάτος ιστορία και αναμνήσεις που διαμόρφωσαν αυτό που σήμερα θεωρείται ο ευρωπαϊκός χώρος. Όλες αυτές οι πτυχές έχουν μεγάλη επίδραση σε κάθε προσπάθεια διαμόρφωσης μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας, ακόμη και αν αυτή η ταυτότητα λειτουργεί απλώς ως μια ιδεολογική ομπρέλα ικανή να στεγάσει όλα τα διαφορετικά αλλά παρόμοια χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών λαών.

3.3 Προκλήσεις και ευκαιρίες

Η ευρωπαϊκή ταυτότητα παραμένει μια εξελισσόμενη και ατελής έννοια, που διαπραγματεύεται συνεχώς μεταξύ ενότητας και πολυμορφίας, ένταξης και αποκλεισμού, ιδανικών και πραγματικότητας (Delanty & Rumford, 2005). Η ευρωπαϊκή ταυτότητα αποτελεί αντικείμενο αντιπαράθεσης και δοκιμάζεται συνεχώς από μικρά και μεγάλα κοινωνικοπολιτικά και οικονομικά ζητήματα. Μεταξύ των σημαντικότερων απειλών που θέτουν υπό αμφισβήτηση την ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι συχνά οι εντάσεις μεταξύ εθνικής κυριαρχίας και συνεργασίας σε επίπεδο ΕΕ, ειδικά σε πλαίσια υψηλής σημασίας, όπως οι μεταναστευτικές πολιτικές, η δημοσιονομική ένωση, η διαχείριση του χρέους, η κλιματική πολιτική και ζητήματα ασφάλειας όπως ο έλεγχος των συνόρων (Schmidt, 2013). Με άλλα λόγια, σε πολλές περιπτώσεις η επιθυμία ενός κράτους μέλους της ΕΕ να διατηρήσει τον έλεγχο σε βασικούς τομείς υπερβαίνει εκείνη της συλλογικής αλληλεγγύης. Η απόσταση μεταξύ του εθνικού και του ευρωπαϊκού επιπέδου διακυβέρνησης είναι μεγάλης σημασίας και οι επιπτώσεις της μπορούν να απειλήσουν ακόμη και την ύπαρξη της ίδιας της έννοιας της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Η ανάγκη για διακρατική συνεργασία για την αντιμετώπιση

Εταίροι του έργου



σημαντικών κρίσεων, όπως η μετανάστευση, οι οικονομικές κρίσεις ή η κλιματική αλλαγή, δεν είναι πάντα εύκολο να επιτευχθεί και αυτό κάνει τη συλλογική ταυτότητα υπό την ευρωπαϊκή ομπρέλα να φαίνεται εύθραυστη.

Ένα παράδειγμα τέτοιων διαφορών είναι αυτό που έγινε γνωστό ως Brexit, από τις λέξεις Britain και Exit. Το Brexit είναι η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ και αποτελεί το σημαντικότερο παράδειγμα ευρωσκεπτικισμού, ενώ ο αντίκτυπός του ήταν τόσο σοβαρός που απειλούσε ακόμη και την ύπαρξη της ΕΕ ως κοινωνικοπολιτικού θεσμού. Το Brexit ήταν το αποτέλεσμα μιας μακροχρόνιας διαμάχης μεταξύ Βρυξελλών και Λονδίνου σχετικά με κρίσιμα ζητήματα, όπως η οικονομική αυτονομία, ο έλεγχος των συνόρων και οι μεταναστευτικές πολιτικές. Το Brexit αποτέλεσε σοκ για τη διεθνή κοινότητα. Αν και υπήρχαν εντάσεις μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της ΕΕ, ελάχιστοι ανέμεναν ότι το Brexit θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα. Οι πολιτικές εξελίξεις ευρωσκεπτικιστικού χαρακτήρα τα τελευταία χρόνια διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην υλοποίηση αυτού που θεωρήθηκε ως η βούληση του βρετανικού λαού. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η άνοδος των λαϊκιστικών πολιτικών κομμάτων οδήγησε τα τελευταία χρόνια σε αποφάσεις όπως το Brexit. Η αποχώρηση της Βρετανίας από την ΕΕ αμφισβήτησε την ιδέα μιας αναπόφευκτης πορείας προς μεγαλύτερη ολοκλήρωση και έδειξε ότι η ευρωπαϊκή διεύρυνση και ολοκλήρωση μπορούν να αντιστραφούν (Hobolt, 2016). Τέτοιες προκλήσεις έχουν αποκαλύψει υποκείμενα κοινωνικοοικονομικά και πολιτικά κενά στην ιδέα μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας και τους κινδύνους που αυτά τα κενά μπορούν να επιφέρουν στη διαδικασία της ευρωπαϊκοποίησης (Risse, 2010). Επιπλέον, το Brexit υπογραμμίζει τη σημασία των περιφερειακών ταυτοτήτων ως πιθανών αντίβαρων στην ευρωπαϊκοποίηση. Σε αντίθεση με τα έθνη-κράτη, τα οποία καλλιεργούν ισχυρούς συναισθηματικούς δεσμούς μεταξύ των πολιτών τους, η Ευρώπη ως υπερεθνική κατασκευή συχνά θεωρείται «απομακρυσμένη» από την καθημερινή ζωή. Η έννοια της περιφέρειας, που από καιρό βρίσκεται στο επίκεντρο των πολιτικών ευρωπαϊκής διακυβέρνησης και συνοχής, καταδεικνύει πώς οι τοπικοί και

Εταίροι του έργουuniversität
wien

περιφερειακοί δεσμοί μπορεί, κατά καιρούς, να υπερτερούν της ευρύτερης ευρωπαϊκής ταύτισης, περιπλέκοντας το εγχείρημα της οικοδόμησης μιας ενοποιημένης ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Δύο παραδείγματα παγκόσμιων προκλήσεων που εξέθεσαν τις ευπάθειες της ΕΕ είναι οι μεγάλες μεταναστευτικές ροές από τις εμπόλεμες ζώνες της Μέσης Ανατολής το 2015, καθώς και η πανδημία Covid-19. Αυτές οι προκλήσεις έφεραν τα εθνικά συστήματα στο χείλος της κατάρρευσης. Και στις δύο κρίσεις, η ΕΕ αντιμετώπισε δυσκολίες στην επίτευξη συλλογικών λύσεων και αντιμετώπισε αυτές τις προκλήσεις είτε σε εθνικό επίπεδο είτε με καθυστερημένο συντονισμό και συνεργασία. Ένα άλλο παράδειγμα κοινής αντίληψης αλλά αμφισβητούμενης και κατακερματισμένης συνεργασίας επανεμφανίζεται στην αρχή της τρέχουσας ένοπλης σύγκρουσης μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας (Mukarzel, 2023).

Αν και η ευρωπαϊκή ταυτότητα αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις, αυτές οι δυσκολίες δεν πρέπει να θεωρηθούν ως απόδειξη ότι δεν υπάρχει κοινή κατανόηση και συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών. Στην πραγματικότητα, οι ίδιες οι πιέσεις που θέτουν τις κοινές αξίες υπό δοκιμασία μπορούν επίσης να οδηγήσουν σε νέες πρωτοβουλίες, διαλόγους και πολιτιστικές ανταλλαγές που τελικά ενισχύουν την αίσθηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας (Delanty, 2009).

Δεδομένου ότι η Ευρώπη είναι μια περιοχή γεμάτη ανισότητες, συμμαχίες, πολέμους, αγώνες εξουσίας και βαρύ ιστορικό υπόβαθρο, είναι φυσικό για τις παλαιότερες γενιές να είναι πιο δύσκολο να περάσουν από ένα εθνικό σε ένα υπερεθνικό μοντέλο διακυβέρνησης και συνεργασίας. Οι νέοι τείνουν να ταυτίζονται περισσότερο ως Ευρωπαίοι και κοσμοπολίτες, γεγονός που τους καθιστά σημαντικούς παράγοντες και υποστηρικτές μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας (Fligstein, 2008). Επομένως, είναι πολύ σημαντικό να υποστηριχθούν πολιτικές και πρωτοβουλίες που προωθούν τη συμμετοχή των νέων στα κοινά και την ενεργοποίησή τους. Τα κοινοβούλια νεολαίας, τα φόρουμ χάραξης πολιτικής της ΕΕ, οι ομάδες προβληματισμού, τα ενδοκρατικά δίκτυα εθελοντισμού και ακτιβισμού,

Εταίροι του έργου



universität
wien



καθώς και οι ψηφιακές πλατφόρμες για τη συμμετοχή στα κοινά, είναι μερικές από τις πολλές δομές και πρωτοβουλίες που μπορούν να ενεργοποιήσουν τους νέους και να τους μετατρέψουν σε πρεσβευτές μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας, ικανής να ξεπεράσει τα στενά όρια της εθνικής ταυτότητας και του απομονωτισμού (Banaji & Buckingham, 2013).

Αν και η ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι μια ιδέα που αμφισβητείται έντονα, αποτελεί κάτι που μπορεί να ενισχύσει αξίες όπως η συνεργασία και ο σεβασμός μεταξύ των λαών, υποσχόμενη ένα ειρηνικό και πολιτισμικά πλούσιο μέλλον.

Εταίροι του έργου**universität
wien**

4. Ενίσχυση της συμμετοχής και οραματισμός του μέλλοντος

4.1 Η ανάγκη για ισχυρότερη συμμετοχή

Η ευρωπαϊκή ταυτότητα δεν πρέπει να θεωρείται ως μια αφηρημένη έννοια ούτε ως μια πλήρως δομημένη και καθιερωμένη αντίληψη. Η ευρωπαϊκή ταυτότητα εξελίσσεται συνεχώς και, από πολλές απόψεις, επηρεάζεται από διαφορετικές ιδέες, πολιτικές και παράγοντες (Risse, 2010). Έτσι, η διαδικασία της ευρωπαϊκοποίησης και η οικοδόμηση και διατήρηση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας δεν είναι κάτι που πρέπει να προωθείται μόνο από πολιτικές ατζέντες και θεσμούς όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η διαμόρφωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας δεν είναι αποκλειστικά μια διαδικασία από πάνω προς τα κάτω, αλλά αντιλαμβάνεται μάλλον και ως ένα έργο χωρίς αποκλεισμούς, με θεμέλια μια ισχυρή συμμετοχή των πολιτών μεταξύ των ευρωπαϊκών λαών. Στον πυρήνα της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της διαμόρφωσής της βρίσκονται οι ευρωπαίοι πολίτες και ειδικά οι νεότερες γενιές. Μια βιώσιμη και ζωντανή ευρωπαϊκή ταυτότητα απαιτεί ενεργό πολιτεϊότητα, συμμετοχή των πολιτών, ένταξη και την ανάπτυξη ενός αισθήματος ευθύνης και ενδιαφέροντος μεταξύ των ανθρώπων. Με άλλα λόγια, το να έχει κανείς μια ανθεκτική ευρωπαϊκή ταυτότητα σημαίνει να μεταφέρει την ιδέα του κοινού συμφέροντος και της συνεργασίας από τις πολιτικές ελίτ και τα κοινοβούλια στους πολίτες, και ειδικά στους νέους, οι οποίοι μπορούν και πρέπει να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση του μέλλοντος της Ευρώπης. Σε αυτή τη διαδικασία, οι δήμοι και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) λειτουργούν ως βασικοί παράγοντες, προωθώντας την πολιτική συμμετοχή σε τοπικό επίπεδο, δημιουργώντας πλατφόρμες συμμετοχής και συνδέοντας τις κοινότητες πιο άμεσα με τις ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες. Ο ρόλος τους καταδεικνύει ότι η ευρωπαϊκή ταυτότητα δεν διαμορφώνεται μόνο από την κορυφή, αλλά συν-δημιουργείται μέσω καθημερινών πρακτικών δημοκρατίας και συνεργασίας σε πολλαπλά επίπεδα διακυβέρνησης.

Εταίροι του έργου



Είναι γεγονός ότι η ενεργός συμμετοχή των πολιτών σε κοινές πρωτοβουλίες ή θεσμούς μπορεί να ενισχύσει το αίσθημα του «ανήκειν» και να καλλιεργήσει πολιτιστικούς και πολιτικούς δεσμούς μεταξύ ανθρώπων με διαφορετικό εθνικό ή κοινωνικό υπόβαθρο, αλλά κοινές ευρωπαϊκές αξίες. Η συμμετοχή ανθρώπων από όλη την Ευρώπη σε πρωτοβουλίες όπως τα κοινοβούλια νεολαίας, ομάδες προβληματισμού, όπως η Ομάδα Προβληματισμού για την Ευρωπαϊκή Νεολαία, European Youth Think Tank (EYTT), ευρωπαϊκοί φορείς και θεσμοί μέσω πρακτικής άσκησης και μαθητείας, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Σώμα Αλληλεγγύης, είναι θεμελιώδης για να τους κάνει να αισθάνονται και να ενεργούν ως σημαντικοί συμμετέχοντες στη λήψη αποφάσεων και την ανάπτυξη κοινωνικών δομών. Έτσι, οι πολίτες δεν αισθάνονται ως ένα αδρανές πλήθος που απλώς ακολουθεί τις αποφάσεις και τις ατζέντες της πολιτικής ελίτ. Μέσω της συμμετοχής τους, αντιλαμβάνονται ότι δεν βρίσκονται μακριά από το κέντρο της δράσης και την εξέλιξη των ευρωπαϊκών αξιών και είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν ένα αίσθημα του ανήκειν και του κοινού συμφέροντος (Banaji & Buckingham, 2013). Υπό αυτή την έννοια, η συμμετοχή τους πρέπει να είναι ουσιαστική και όχι απλώς επιφανειακή. Ένα άλλο πολύ αποτελεσματικό και σημαντικό στοιχείο της συμμετοχής των πολιτών θα μπορούσαν να είναι τα διεθνή κινήματα ακτιβισμού, όπως ο ακτιβισμός για το κλίμα ή τα κινήματα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την παγκόσμια ειρήνη. Τέτοια κινήματα μπορούν να υποστηρίξουν τη δημιουργία κοινών εμπειριών και, ως εκ τούτου, να οδηγήσουν σε μια πιο ζωντανή συνεργασία και κατανόηση των κοινών ευρωπαϊκών αξιών, όπως η δημοκρατία, η ένταξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα κ.λπ. Με άλλα λόγια, η πολιτική συνείδηση και η ενεργή, ουσιαστική συμμετοχή βοηθούν τους πολίτες να κατανοήσουν τα δικαιώματα, τις ευθύνες τους, καθώς και την κοινή ιστορία και τις αξίες που στηρίζουν την ΕΕ και την ευρωπαϊκή ταυτότητα (Delanty, 2009). Επιπλέον, η εκπαίδευση και τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, όπως το Erasmus+ ή το eTwinning, μπορούν να αποτελέσουν πλατφόρμες εκπαιδευτικής συνεργασίας που υποστηρίζουν την ανταλλαγή εμπειριών και ιδεών και δημιουργούν ένα κλίμα εμπιστοσύνης και κοινής κατανόησης. Είναι θεμελιώδεις για την ύπαρξη μιας ζωτικής κοινής ταυτότητας οι

Εταίροι του έργου**universität
wien**

άνθρωποι να έχουν επίγνωση της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών που οδήγησε και διαμόρφωσε τη σύγχρονη ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Η κατανόηση των κοινών πολιτιστικών και ιστορικών θεμελίων του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, μέσω κοινών αναμνήσεων από πολέμους, αγώνες για τη δημοκρατία και την ευρωπαϊκή συνεργασία, ενισχύει τη συνοχή και τη συνειδητή επιλογή συμμετοχής στο ευρωπαϊκό εγχείρημα (Delanty, 2009). Με αυτή την έννοια, η ευρωπαϊκή ταυτότητα γίνεται μια βιωμένη εμπειρία και μέρος της πολιτικής ζωής και όχι απλώς μια αφηρημένη ιδέα που προωθείται από πάνω προς τα κάτω από τους πολιτικούς και τα διεθνή φόρουμ και θεσμούς. Η ενεργός πολιτειότητα και η συμμετοχή των πολιτών είναι ο μόνος τρόπος για την ΕΕ να εξασφαλίσει την ύπαρξη μιας βιώσιμης ευρωπαϊκής ταυτότητας που είναι μοναδική, χωρίς αποκλεισμούς και δυναμική.

4.2 Η ευρωπαϊκή ταυτότητα στο πλαίσιο της διεύρυνσης της ΕΕ

Η ΕΕ είναι μια πολιτική και οικονομική ενότητα που έχει περάσει από πολλούς κύκλους εξέλιξης και επαναπροσδιορισμού. Υπό αυτή την έννοια, τόσο η ΕΕ όσο και η ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι δυναμικά εγχειρήματα που αλλάζουν και προσαρμόζονται στις ανάγκες των πολιτών και στις εξελίξεις της διεθνούς κοινότητας (Delanty, 2005). Η ολοκλήρωση και η διεύρυνση είναι δύο πολύ σημαντικές έννοιες της ευρωπαϊκοποίησης. Η διαδικασία ολοκλήρωσης και η διεύρυνση αλληλοσυνδέονται και επηρεάζουν και επαναπροσδιορίζουν την ΕΕ σε όλες τις διαστάσεις της. Από τη μία πλευρά, η διαδικασία ολοκλήρωσης επιδιώκει να ενισχύσει τις θεμελιώδεις αξίες πάνω στις οποίες βασίζονται οι Συνθήκες της ΕΕ, όπως η δημοκρατία, η αλληλεγγύη και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προωθώντας παράλληλα την εντονότερη συνεργασία και συνύπαρξη μεταξύ των υφιστάμενων κρατών μελών. Από την άλλη πλευρά, η διεύρυνση της ΕΕ συνεπάγεται την ένταξη νέων μελών και οδηγεί στην επανεκτίμηση της ευρωπαϊκότητας και της ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Εταίροι του έργου

universität
wien

Ποιος μπορεί να θεωρηθεί ή να γίνει Ευρωπαίος; Πώς θα μπορούσαν νέες ιστορικές αφηγήσεις, συνήθειες και αξίες να γίνουν μέρος του πολύγλωσσου και εμπλουτισμένου πολιτισμικού μωσαϊκού του ευρωπαϊκού εγχειρήματος; Τέτοιου είδους ερωτήματα αναδιαμορφώνουν αναπόφευκτα και επηρεάζουν την έννοια της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας (Risse, 2010).

Είναι η διεύρυνση της ΕΕ ένα αποκλειστικά γεωγραφικό εγχείρημα; Η διεύρυνση της ΕΕ σημαίνει πολύ περισσότερα από γεωγραφική επέκταση ή αύξηση της γεωπολιτικής επιρροής. Για να γίνει δεκτό ένα νέο κράτος μέλος στην ΕΕ, πρέπει να αποδείξει ότι πληροί συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ενώ η αποδοχή οδηγεί σε αλλαγές και έχει επιπτώσεις τόσο για την ΕΕ όσο και για το νέο κράτος μέλος. Τα υποψήφια κράτη πρέπει να ευθυγραμμιστούν με τις βασικές αξίες της ΕΕ, όπως η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου. Η αποδοχή ενός νέου κράτους αποτελεί ευκαιρία για την ευρωπαϊκή ταυτότητα να ενσωματώσει νέες πολιτισμικές πτυχές και να εμπλουτίσει το ευρωπαϊκό πολιτισμικό μωσαϊκό, ενισχύοντας τον διαπολιτισμικό διάλογο και οδηγώντας σε μια πιο χωρίς αποκλεισμούς κοινωνία. Επίσης, η συνύπαρξη υπό την ευρωπαϊκή ομπρέλα μπορεί να ενισχύσει την οικονομική και κοινωνική συνεργασία ακόμη και μεταξύ χωρών με ιστορικές διαμάχες και τραύματα. Για παράδειγμα, χώρες με ιστορικό αντιπαλότητας μεταξύ τους, όπως η Γερμανία και η Γαλλία ή η Αυστρία με την Ιταλία, μπορούν να ξεπεράσουν τις διαμάχες του παρελθόντος και να συνεργαστούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η οικονομική συνεργασία και ο συντονισμός από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ μπορούν να βοηθήσουν τις χώρες-εταίρους να ξεπεράσουν παλιές διαφορές, ώστε να επιτύχουν ένα πιο σταθερό και βιώσιμο μέλλον, στοχεύοντας στη συνεργασία και στη διπλωματική επίλυση πιθανών διαφορών (Grabbe, 2006). Μεταξύ των σημαντικότερων αποτελεσμάτων της διεύρυνσης της ΕΕ είναι η προώθηση και η υποστήριξη ευρωπαϊκών αξιών όπως η δημοκρατία, το κράτος δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Περιοχές που έχουν βιώσει καταστροφικούς

Εταίροι του έργου**universität
wien**

πολέμους, αυταρχικά καθεστώτα και καταπίεση μπορούν να υιοθετήσουν δημοκρατικές αξίες και να στοχεύσουν σε ένα πιο σταθερό και θετικό μέλλον.

Ωστόσο, η διεύρυνση δεν έρχεται χωρίς προκλήσεις. Πρώτον, η θεσμική προσαρμογή είναι μια πολύπλοκη διαδικασία: η ένταξη νέων κρατών μελών απαιτεί προσαρμογές στις διαδικασίες ψηφοφορίας, στη θεσμική εκπροσώπηση και στη συνολική λειτουργία της ΕΕ, προκειμένου να διασφαλιστεί τόσο η αποτελεσματικότητα όσο και η δικαιοσύνη μεταξύ των μελών (Nugent, 2017). Δεύτερον, οι σημαντικές ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών, όσον αφορά την πολιτική κουλτούρα, την οικονομική ανάπτυξη και το ιστορικό υπόβαθρο, καθιστούν δύσκολη τη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου. Η ένταξη των πρώην κομμουνιστικών χωρών της Ανατολικής Ευρώπης ανέδειξε τις δυσκολίες στην ευθυγράμμιση των θεσμών, των οικονομικών πολιτικών και των συστημάτων αξιών με αυτά της Δυτικής Ευρώπης. Ένας άλλος πιθανός κίνδυνος είναι η εμφάνιση της λεγόμενης «Ευρώπης δύο ταχυτήτων». Όταν τα παλαιότερα, πιο ανεπτυγμένα κράτη αισθάνονται υπερφορτωμένα, ή όταν τα νεότερα μέλη αισθάνονται περιθωριοποιημένα, οι τάσεις αποκλεισμού και οι εσωτερικές διαιρέσεις εντός της Ευρώπης μπορούν να ενταθούν. Αυτό υπονομεύει τη συνοχή της Ένωσης και την αίσθηση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας (Schimmelfennig, 2016).

Η διεύρυνση του 2004 αποτελεί βασικό παράδειγμα για την κατανόηση τόσο των ευκαιριών όσο και των προκλήσεων της επέκτασης της ΕΕ. Εκείνη την εποχή, δέκα νέες χώρες, κυρίως από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, προσχώρησαν στην ΕΕ, διευρύνοντας σημαντικά το γεωγραφικό και πολιτισμικό της πεδίο (Kelley, 2010). Αυτό το κύμα διεύρυνσης ανέδειξε την Ευρώπη ως μια ποικιλόμορφη και πλουραλιστική κοινότητα, ενισχύοντας τον πολυπολιτισμικό της χαρακτήρα και την παρουσία πολλαπλών φωνών. Ωστόσο, προκάλεσε επίσης εντάσεις και αβεβαιότητες σχετικά με ζητήματα όπως η αλληλεγγύη, η εσωτερική μετανάστευση και τα όρια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ίσως το πιο κρίσιμο δίδαγμα είναι ότι κάθε διεύρυνση υποχρεώνει την Ευρώπη να αναστοχαστεί εκ νέου σχετικά με την ταυτότητά της. Η ευρωπαϊκή ταυτότητα δεν είναι σταθερή, καθώς εξελίσσεται συνεχώς,

Εταίροι του έργου



universität
wien



προσπαθώντας να εξισορροπήσει την ενσωμάτωση της πολυμορφίας με τη διατήρηση της ενότητας. Η βασική πρόκληση έγκειται όχι μόνο στο να αποφασιστεί ποιος ανήκει στην Ευρώπη, αλλά και στο να καθοριστεί υπό ποιες συνθήκες μια τόσο πολυμορφική οντότητα μπορεί να συνυπάρξει αρμονικά.

Αφού διερευνήσαμε τα θεμέλια και την εξελισσόμενη φύση της ευρωπαϊκής ταυτότητας, καθώς και τις προκλήσεις της, καθίσταται απαραίτητο να εξετάσουμε πώς αυτή η ταυτότητα εκφράζεται, μοιράζεται και διαπραγματεύεται ενεργά εντός και εκτός της Ευρώπης. Εδώ είναι που η πολιτιστική διπλωματία αναδύεται ως βασικό μέσο. Η πολιτιστική διπλωματία, μια μορφή ήπιας ισχύος στις διεθνείς σχέσεις, χρησιμεύει όχι μόνο για την προβολή των κοινών ευρωπαϊκών αξιών και της κληρονομιάς σε διεθνές επίπεδο, αλλά και για την ενίσχυση της εσωτερικής συνοχής μέσω της προώθησης της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των κρατών μελών και των διαφορετικών κοινοτήτων. Με την εξέταση της έννοιας της ταυτότητας μέσω της διπλωματικής πρακτικής, μας δίνεται η ευκαιρία να κατανοήσουμε πώς η Ευρώπη αλληλεπιδρά τόσο με τον εαυτό της όσο και με τον κόσμο μέσω του πολιτισμού ως φορέα διαπολιτισμικού διαλόγου, επιρροής και συνεργασίας.

Εταίροι του έργου**universität
wien**

5. Πολιτιστική διπλωματία και κοινωνική ένταξη

5.1 Η πολιτιστική διπλωματία στη διαμόρφωση της ταυτότητας

Είναι συνηθισμένο να φανταζόμαστε τις διεθνείς σχέσεις ως ένα πεδίο σκληρών συζητήσεων και έντονων αντιπαραθέσεων ή ως την ισορροπία μεταξύ ισχυρών και αδύναμων διεθνών παραγόντων. Στον τομέα της διπλωματίας, ο πολιτισμός διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο. Η πολιτιστική διπλωματία θεωρείται συχνά ως στοιχείο της λεγόμενης «ήπιας δύναμης» (Nye, 2004). Υπό αυτή την έννοια, η πολιτιστική διπλωματία ως μορφή ήπιας δύναμης συνίσταται στην αξιοποίηση του πολιτιστικού κεφαλαίου και των πολιτιστικών ανταλλαγών με σκοπό την ενίσχυση των διεθνών σχέσεων και της συνεργασίας. Στην περίπτωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας, υπάρχουν πολλά σύμβολα που υπερβαίνουν και συνιστούν αυτό το ιδεολογικό κατασκεύασμα. Σύμβολα, όπως μια κοινή σημαία, ένας ευρωπαϊκός ύμνος, ιστορικοί χώροι, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή τα κεντρικά γραφεία των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, καθώς και αφηγήσεις, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ενδυνάμωση και τη διατήρηση μιας συλλογικής ταυτότητας. Η πολιτιστική διπλωματία μπορεί να αξιοποιήσει τέτοια πολιτιστικά σύμβολα για να διαδραματίσει έναν πολύ σημαντικό ρόλο στην οικοδόμηση ενός αισθήματος ενότητας μεταξύ των λαών. Η πολιτιστική διπλωματία μπορεί να προσφέρει μια εποικοδομητική πλατφόρμα κοινής κληρονομιάς, αμοιβαίας κατανόησης και διαπολιτισμικού διαλόγου. Στην ΕΕ, υπάρχουν πολλές πρωτοβουλίες πολιτιστικού χαρακτήρα, όπως το «Δημιουργική Ευρώπη», που υποστηρίζουν έργα πολιτιστικής συνεργασίας μεταξύ καλλιτεχνών διαφορετικής εθνοτικής καταγωγής, διακρατικά δίκτυα και καλλιτεχνικές ανταλλαγές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018). Πρωτοβουλίες όπως αυτή μπορούν να προωθήσουν την αίσθηση των κοινών πολιτιστικών αξιών και να καλλιεργήσουν την αμοιβαία κατανόηση και την αίσθηση ενότητας.

Μια άλλη πρωτοβουλία αυτού του είδους είναι η Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, η οποία, αν και συχνά συνδέεται με την πολιτιστική διπλωματία, θα πρέπει επίσης να γίνει

Εταίροι του έργου

universität
wien

κατανοητή ευρύτερα ως εργαλείο για την προώθηση της πολιτιστικής εμπλοκής, της συμμετοχής των πολιτών και ενός κοινού αισθήματος του «ανήκειν» σε ολόκληρη την Ευρώπη. Υπό αυτή την έννοια, μέσω της διασύνδεσης του τοπικού και του διεθνούς επιπέδου καθώς και του ιστορικού πλαισίου, κάθε χρόνο μια πόλη αναλαμβάνει τον ρόλο της πολιτιστικής πρωτεύουσας, ενοποιώντας ανθρώπους διαφορετικής καταγωγής και δημιουργώντας ένα αίσθημα μοναδικής πολιτιστικής ταυτότητας μέσω πολιτιστικών εκδηλώσεων. Για παράδειγμα, μεταξύ των πιο πρόσφατων πολιτιστικών πρωτευουσών ήταν η Ελευσίνα στην Ελλάδα. Η Ελευσίνα, η οποία το 2023 διετέλεσε πολιτιστική πρωτεύουσα στο πλαίσιο του προγράμματος «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης » μαζί με την Τιμισοάρα στη Ρουμανία και το Βέσπρεμ στην Ουγγαρία, είναι μια μικρή πόλη στα περίχωρα της Αθήνας που στη σύγχρονη εποχή έχει περισσότερο βιομηχανικό χαρακτήρα. Στην αρχαιότητα, όμως, η Ελευσίνα ήταν μια πόλη μεγάλης σημασίας για τον ελληνικό και ρωμαϊκό πολιτισμό και τη θρησκεία, καθώς ήταν η έδρα των περίφημων Ελευσινίων Μυστηρίων. Αυτό το μεγάλο αρχαίο παρελθόν της πόλης αποτυπώνεται στους πολυάριθμους αρχαιολογικούς χώρους και στους πολιτιστικούς θησαυρούς των αρχαιολογικών ανασκαφών στην πόλη. Στην περίπτωση αυτή, η Ελευσίνα προσεγγίζεται εκ νέου με βάση την τρέχουσα πολιτιστική της κατάσταση και μετατρέπεται σε ένα ανοιχτό θέατρο πολιτισμού μέσα από το πέρασμα των αιώνων, κάνοντας τους ανθρώπους να αναλογιστούν τη συμβολή της στη σύγχρονη ευρωπαϊκή κουλτούρα.

Μια επιπλέον και αξιοσημείωτη πρωτοβουλία είναι η αδελφοποίηση πόλεων και οι συνεργασίες αδελφοποιημένων πόλεων. Μέσω αυτής της πρωτοβουλίας, πολλές πόλεις και κωμοπόλεις αναγνωρίζουν μια άλλη πόλη ή κωμόπολη ως αδελφοποιημένη πόλη. Αυτή η πρακτική είναι σημαντική, καθώς μπορεί να δημιουργήσει προσωπικές και δημοτικές συνδέσεις, καλλιεργώντας διακρατικές φιλίες και αλληλεγγύη σε επίπεδο βάσης (Jańczak, 2017). Πέρα από τέτοιες διμερείς πρωτοβουλίες, οι Ευρωπαϊκές Ομάδες Εδαφικής Συνεργασίας (EGTC) παρέχουν θεσμοθετημένα πλαίσια για διασυνοριακή

Εταίροι του έργου

συνεργασία σε περιφερειακό επίπεδο. Συγκεντρώνουν δήμους, περιφέρειες και τοπικές αρχές από διαφορετικά κράτη μέλη για να αντιμετωπίσουν από κοινού κοινές προκλήσεις, να προωθήσουν την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και να ενισχύσουν τον πολιτιστικό διάλογο. Αυτοί οι μηχανισμοί καταδεικνύουν πώς η ευρωπαϊκή ταυτότητα μπορεί να καλλιεργηθεί όχι μόνο μέσω συμβολικών δεσμών μεταξύ πόλεων, αλλά και μέσω μιας διαρκούς, πρακτικής διασυνοριακής συνεργασίας που ενισχύει το αίσθημα του ανήκειν σε έναν κοινό ευρωπαϊκό χώρο.

Εκτός από τις παραπάνω κεντρικά οργανωμένες πρωτοβουλίες, υπάρχουν και άλλες συλλογικές δραστηριότητες που δεν διαχειρίζονται κεντρικά και μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην οικοδόμηση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας. Για παράδειγμα, ακτιβιστικά κινήματα ή καλλιτεχνικές εκθέσεις που συνδέουν νέους από διαφορετικές ευρωπαϊκές περιοχές μπορούν να είναι σημαντικά και να χρησιμεύσουν ως δημιουργική βάση για την ένταξη και την ανάπτυξη της αμοιβαίας κατανόησης, ειδικά μεταξύ των νέων (Smith, 2020). Επιπλέον, κοινά έργα που υποστηρίζουν και τιμούν την κοινή κληρονομιά, όπως εκπαιδευτικά προγράμματα, φεστιβάλ γαστρονομίας, μουσικές παραστάσεις ή καλλιτεχνικές συνεργασίες και η ανταλλαγή πολιτιστικών αντικειμένων, μπορούν να εξυπηρετήσουν αυτόν τον στόχο. Επίσης, η εικονική ή φυσική συμμετοχή σε ευρωπαϊκές πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως φεστιβάλ κινηματογράφου ή βιβλίου, μπορεί να συνδέσει την τοπική ταυτότητα με ευρύτερες ευρωπαϊκές αφηγήσεις και να οδηγήσει στη δημιουργία μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας (Shore, 2000). Αν και ο πολιτισμός αποτελεί μόνο μία πτυχή της ταυτότητας, μαζί με την οικονομική, την πολιτική, την κοινωνική και την ιστορική, έχει κρίσιμη σημασία. Ο πολιτισμός μπορεί να θεωρηθεί ως μια γέφυρα που ενώνει τα περιφερειακά πολιτιστικά χαρακτηριστικά.

Η πολιτιστική διπλωματία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο τόσο εντός της Ευρώπης όσο και πέρα από τα σύνορά της στη διαμόρφωση και την καλλιέργεια της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της ευρύτερης έννοιας της ευρωπαϊκότητας. Αξιοποιώντας τους πόρους και τις

Εταίροι του έργου**universität
wien**

δραστηριότητες των πολιτιστικών ιδρυμάτων, η πολιτιστική διπλωματία μπορεί να συμβάλει στη στήριξη της εσωτερικής ολοκλήρωσης και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη ενός κοινού αισθήματος ταυτότητας με πιο σταδιακό και διαρκή τρόπο (Mark, 2010).

5.2 Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της πολυμορφίας

Μέχρι τώρα, εξετάσαμε τι σημαίνει ευρωπαϊκή ταυτότητα, αλλά τώρα είναι ζωτικής σημασίας να αναγνωρίσουμε την ανάγκη να την επανεξετάσουμε και να την επαναπροσδιορίσουμε. Παραδοσιακά, οι κυρίαρχες αντιλήψεις για την ευρωπαϊκή ταυτότητα διαμορφώνονταν συχνά γύρω από μια νοοτροπία «εμείς εναντίον αυτών», η οποία τείνει να αποκλείει όσους θεωρούνται «άλλοι», είτε με βάση την εθνικότητα, τη θρησκεία ή το πολιτισμικό υπόβαθρο. Αυτό το πλαίσιο αποκλεισμού έχει επηρεαστεί από την πολύπλοκη ιστορία της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης της κληρονομιάς του Χριστιανισμού ως βασικού πολιτισμικού σημείου αναφοράς και του αποικιακού παρελθόντος που έχει διαμορφώσει ιδέες ανωτερότητας και διαφοράς. Τέτοιες αφηγήσεις έχουν συμβάλει στον κοινωνικό κατακερματισμό και την περιθωριοποίηση διαφορετικών ομάδων εντός της Ευρώπης.

Για να προχωρήσουμε μπροστά, η ευρωπαϊκή ταυτότητα πρέπει να προσεγγιστεί εκ νέου ως μια συμπεριληπτική και δυναμική έννοια που βασίζεται στην αμοιβαία κατανόηση και τον διαπολιτισμικό διάλογο. Πρέπει να αναγνωρίσει και να αναστοχαστεί κριτικά πάνω στις ιστορικές κληρονομίες της, όπως ο αντίκτυπος της θρησκείας και του αποικιοκρατισμού, ενώ να αγκαλιάσει τη διαφορετικότητα ως δύναμη και όχι ως απειλή. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της περιόδου της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, οι ρωμαϊκές αρχές επέκτειναν τη ρωμαϊκή ιθαγένεια σε όλους τους πολίτες που ζούσαν στο έδαφός της, ή ένα άλλο εξαιρετικό παράδειγμα είναι ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας του Καναδά που υιοθετήθηκε από το

Εταίροι του έργου



1970. Αυτός ο επαναπροσδιορισμός απαιτεί επίσης την προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών, ώστε όλοι οι πολίτες να μπορούν να συμμετέχουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση του τι σημαίνει να είναι κανείς Ευρωπαίος σήμερα.

Αυτή η αλλαγή δεν είναι μόνο επιθυμητή, αλλά και απαραίτητη για τη διασφάλιση της δημοκρατικής ανθεκτικότητας και της κοινωνικής συνοχής σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση (Delanty, 2009). Αμφισβητώντας τις αφηγήσεις που οδηγούν στον αποκλεισμό και δημιουργώντας πλαίσια που εκτιμούν τον πλουραλισμό και την κοινή ανθρωπότητα, η Ευρώπη μπορεί να οικοδομήσει μια ταυτότητα που ενώνει αντί να διαιρεί, προωθώντας μια πιο δίκαιη και συνεκτική κοινωνία.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) παραμένει ένα από τα πιο αποτελεσματικά μέσα σε αυτόν τον τομέα. Χρηματοδοτώντας πρωτοβουλίες που προωθούν την πρόσβαση στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη για περιθωριοποιημένους πληθυσμούς, το ΕΚΤ διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη μείωση των διαρθρωτικών ανισοτήτων εντός και μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020). Αυτού του είδους οι πρωτοβουλίες δεν αντιμετωπίζουν μόνο τις οικονομικές ανισότητες, αλλά λειτουργούν και ως εργαλεία κοινωνικής ενδυνάμωσης, βοηθώντας τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού να αποκτήσουν φωνή και δυνατότητα δράσης στην ευρωπαϊκή δημόσια σφαίρα. Συμπληρώνοντας το ΕΚΤ, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) υποστηρίζει τις υποδομές, την καινοτομία και την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα, ιδίως σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, μειώνοντας έτσι τις εδαφικές ανισορροπίες και προωθώντας ένα ισχυρότερο αίσθημα ένταξης στο ευρωπαϊκό εγχείρημα. Ομοίως, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) επενδύει σε αγροτικές κοινότητες, βιώσιμη γεωργία και περιβαλλοντική διαχείριση, διασφαλίζοντας ότι οι αγροτικοί πληθυσμοί παραμένουν συνδεδεμένοι με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και επωφελούνται από αυτήν. Συνολικά, τα ταμεία αυτά αποτελούν παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο οι μηχανισμοί οικονομικής αλληλεγγύης μπορούν να στηρίξουν όχι μόνο την

Εταίροι του έργου



universität
wien



ανάπτυξη, αλλά και την οικοδόμηση μιας πιο συνεκτικής και ανθεκτικής ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Παράλληλα, οι τοπικές και κοινοτικές πρωτοβουλίες ένταξης προσφέρουν μια ουσιαστική ισορροπία στις πολιτικές της ΕΕ που εφαρμόζονται από την κορυφή προς τη βάση. Αυτές οι πρωτοβουλίες της βάσης, όπως διαπολιτισμικά φεστιβάλ, δημόσια φόρουμ, εργαστήρια κατά των διακρίσεων και υπηρεσίες κοινοτικής υποστήριξης δημιουργούν τις καθημερινές συνθήκες για τον διαπολιτισμικό διάλογο και την αναγνώριση των διαφορετικών ταυτοτήτων. Ενσωματώνοντας την ένταξη στο επίπεδο της τοπικής πρακτικής, τέτοιες πρωτοβουλίες συμβάλλουν σε μια βιωμένη εμπειρία της ιθαγένειας της ΕΕ που βρίσκει απήχηση σε άτομα διαφορετικών υποβάθρων και μπορεί να προσφέρει μια διαφορετική και πολύτιμη προσέγγιση της διαδικασίας διαμόρφωσης της ευρωπαϊκής ταυτότητας από τη βάση προς την κορυφή. Σε αυτό το πλαίσιο, προγράμματα όπως το LEADER και η Κοινοτικά Καθοδηγούμενη Τοπική Ανάπτυξη (CLLD), τα οποία λειτουργούν μέσω Τοπικών Ομάδων Δράσης (LAG), ξεχωρίζουν ως θεσμοθετημένοι μηχανισμοί κοινοτικής συμμετοχής. Ενδυναμώνουν τους τοπικούς φορείς - δήμους, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και πολίτες, ώστε να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν από κοινού αναπτυξιακές στρατηγικές προσαρμοσμένες στις τοπικές ανάγκες. Ενισχύοντας την εμπιστοσύνη, τη συνεργασία και τη δημοκρατική συμμετοχή σε επίπεδο βάσης, το LEADER/CLLD όχι μόνο προάγει την τοπική ανθεκτικότητα, αλλά και καλλιεργεί μια πιο απτή και χωρίς αποκλεισμούς αίσθηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Επιπλέον, η εκπαίδευση μπορεί να διαδραματίσει μετασχηματιστικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία. Τα σχολεία βρίσκονται σε μοναδική θέση για να καλλιεργήσουν αξίες χωρίς αποκλεισμούς από νεαρή ηλικία. Οι εκπαιδευτικοί, ως φορείς δημοκρατικής κοινωνικοποίησης, μπορούν να ενσωματώσουν πολυπολιτισμικό περιεχόμενο και προοπτικές στα προγράμματα σπουδών τους, αναδεικνύοντας τις ιστορικές και σύγχρονες συνεισφορές διαφορετικών ομάδων στην ευρωπαϊκή κοινωνία. Επιπλέον, οι διδακτικές

Εταίροι του έργου



universität
wien



μέθοδοι που ενθαρρύνουν την κριτική ενασχόληση με ζητήματα μετανάστευσης, ταυτότητας και ανισότητας βοηθούν τους μαθητές να αναπτύξουν ενσυναίσθηση, διαπολιτισμική ικανότητα και μια βαθύτερη κατανόηση του σύνθετου κοινωνικοπολιτισμικού συλλογικού τοπίου της Ευρώπης (Grossman, 2008). Επιπλέον, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορούν να λειτουργήσουν ως πλατφόρμες διαλόγου και εκπροσώπησης, όπου μαθητές από διαφορετικά υπόβαθρα αισθάνονται αναγνωρισμένοι και σεβαστοί. Αυτό δεν είναι μόνο θέμα ισότητας, αλλά και καλλιέργειας ενός αισθήματος ανήκειν και κοινής ευθύνης. Όπως τονίζει ο Kiwan (2007), η συμπεριληπτική εκπαίδευση πρέπει να γίνεται αντιληπτή όχι απλώς ως πρόσβαση, αλλά ως μια πολιτική και πολιτισμική διαδικασία οικοδόμησης μιας δημοκρατικής κοινότητας στην οποία όλοι οι μαθητές έχουν φωνή και ευθύνη, ενώ μπορούν να βλέπουν τους εαυτούς τους ως μελλοντικούς πολίτες της Ευρώπης.

Μια γνήσια συλλογική ευρωπαϊκή ταυτότητα δεν μπορεί να υπάρξει αν δεν είναι χωρίς αποκλεισμούς. Για να είναι βιώσιμη και διατηρήσιμη οποιαδήποτε διακρατική ταυτότητα, όπως η ευρωπαϊκή, πρέπει να εξασφαλίζει την ισότιμη συμμετοχή όλων των ανθρώπων, ειδικά εκείνων που προέρχονται από περιθωριοποιημένα περιβάλλοντα, όπως μετανάστες, πρόσφυγες, εθνοτικές και θρησκευτικές μειονότητες, καθώς και κοινωνικοοικονομικά μειονεκτούσες κοινότητες. Αυτές οι ομάδες πρέπει να ενσωματώνονται ενεργά στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και να αναγνωρίζονται ως ουσιαστικοί συντελεστές της συλλογικής αίσθησης της ευρωπαϊκής ένταξης. Η δύναμη και η ιδιαιτερότητα της ΕΕ έγκεινται στη δέσμευσή της να οικοδομήσει ενότητα αγκαλιάζοντας και σεβόμενη την πολιτισμική πολυμορφία, αντί να επιδιώκει την αφομοίωση ή την πολιτισμική ομογενοποίηση.

Ωστόσο, αυτό το όραμα χωρίς αποκλεισμούς αντιμετωπίζει σημαντικά εμπόδια. Πρωταρχικά μεταξύ αυτών είναι τα παγιωμένα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις, που συχνά βασίζονται σε φυλετικές, γλωσσικές και ταξικές διακρίσεις, πτυχές που συνεχίζουν να διαμορφώνουν την κοινή γνώμη και τις θεσμικές πρακτικές σε ολόκληρη την Ευρώπη. Αυτά τα κοινωνικά εμπόδια καθυστερούν την πλήρη ένταξη και εκπροσώπηση των περιθωριοποιημένων

Εταίροι του έργου**universität
wien**

ομάδων στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αποδυναμώνοντας έτσι τα δημοκρατικά και πλουραλιστικά θεμέλια της ΕΕ (Kymlicka, 2007).

Τελικά, το μέλλον του ευρωπαϊκού εγχειρήματος εξαρτάται από το βαθμό στον οποίο η ταυτότητά του διαμορφώνεται όχι από τον αποκλειστικό εθνικισμό, αλλά από τον συμπεριληπτικό πλουραλισμό. Μόνο αν αγκαλιάσει τις φωνές, τις εμπειρίες και τα δικαιώματα όλων των λαών της, μπορεί η Ευρώπη να ελπίζει να πραγματοποιήσει τα ιδανικά της ενότητας, της αλληλεγγύης και της δημοκρατίας. Με άλλα λόγια, μια βιώσιμη ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι δυνατή μόνο αν το ευρωπαϊκό εγχείρημα καταφέρει να ισορροπήσει μεταξύ του τοπικού και του διακρατικού και να αγκαλιάσει την ενότητα μέσα από την πολυμορφία.

5.3 Πώς οι νέοι μπορούν να διαμορφώσουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα και πολιτική

Για να έχει πραγματική σημασία η ευρωπαϊκή ταυτότητα για τους νέους, είναι απαραίτητο οι φωνές τους να ακούγονται και να συνδέονται με πραγματικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων και δημοκρατικές διαδικασίες. Χωρίς αυτή τη σύνδεση, η ιδέα μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας μπορεί να φαίνεται μακρινή ή αφηρημένη, αποκομμένη από την καθημερινή ζωή και τα προβλήματα. Αντίθετα, η ευρωπαϊκή ταυτότητα μπορεί να θεωρηθεί ως κάτι που οι άνθρωποι βοηθούν να χτίσουν κάθε μέρα μέσω των πράξεών τους και της ενεργού συμμετοχής τους στα κοινά.

Ένας τρόπος με τον οποίο οι νέοι μπορούν να συμμετάσχουν είναι να ενταχθούν σε τοπικά ή περιφερειακά συμβούλια νεολαίας, όπου μπορούν να συζητήσουν σημαντικά θέματα όπως η ταυτότητα, η διαφορετικότητα και τι σημαίνει να είσαι Ευρωπαίος σήμερα. Αυτά τα συμβούλια δίνουν στους νέους μια πραγματική ευκαιρία να μοιραστούν τις απόψεις τους και να επηρεάσουν αποφάσεις που αφορούν την κοινότητά τους και όχι μόνο (Evans, 2002). Η

Εταίροι του έργου

universität
wien

επίσκεψη σε δημαρχεία, κέντρα ενημέρωσης της ΕΕ ή η συμμετοχή σε διαδικτυακές συναντήσεις με υπεύθυνους χάραξης πολιτικής είναι άλλοι εξαιρετικοί τρόποι για να δουν οι πολίτες πώς λαμβάνονται οι πολιτικές αποφάσεις και να έρθουν πιο κοντά στους θεσμούς που διαμορφώνουν το μέλλον της Ευρώπης.

Οι πολίτες μπορούν επίσης να συμμετέχουν σε δημόσιες διαβουλεύσεις, συζητήσεις ή διαδικτυακές έρευνες σχετικά με πρωτοβουλίες της ΕΕ. Όταν οι πολίτες συνεισφέρουν με τις ιδέες τους μέσω αυτών των καναλιών, μπορούν να δουν από πρώτο χέρι πώς μπορούν να επηρεάσουν την πολιτική και να συμβάλουν στη διαμόρφωση της κατεύθυνσης της Ευρώπης (Veugelers, 2024). Για παράδειγμα, η πύλη «Have Your Say» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καλεί τακτικά τους πολίτες να δώσουν την άποψή τους για προτεινόμενη νομοθεσία και πολιτικές μέσω διαδικτυακών ερωτηματολογίων και ερευνών. Ομοίως, η Διάσκεψη για το Μέλλον της Ευρώπης (2021–2022) προσέφερε τόσο ψηφιακές όσο και διά ζώσης πλατφόρμες όπου οι πολίτες μπορούσαν να εκφράσουν τις απόψεις τους για τις προτεραιότητες της Ευρώπης, οι οποίες στη συνέχεια λήφθηκαν υπόψη σε συζητήσεις και συστάσεις σε επίπεδο ΕΕ. Η οργάνωση ή η συμμετοχή σε εκστρατείες και δράσεις που διοργανώνουν μαθητές για θέματα όπως η βιωσιμότητα, η ένταξη, η αλληλεγγύη και η ψηφιακή πολιτειότητα αποτελεί έναν άλλο ισχυρό τρόπο για τους νέους να αναλάβουν δράση και να δείξουν ότι είναι βασικοί παράγοντες της ευρωπαϊκής δημοκρατίας (Biesta, 2011).

Επιπλέον, η πολιτιστική διπλωματία μέσω εκδηλώσεων όπως ανταλλαγές, φεστιβάλ ή κοινά έργα συνδέει τους νέους πέρα από τα σύνορα, βοηθώντας τους ανθρώπους να κατανοήσουν και να σεβαστούν τις διαφορετικές κουλτούρες, ενώ ταυτόχρονα γιορτάζουν αυτό που τους ενώνει ως Ευρωπαίους. Η διασφάλιση της συμμετοχής όλων, συμπεριλαμβανομένων των περιθωριοποιημένων και υποεκπροσωπούμενων ομάδων, σε αυτές τις συζητήσεις καθιστά την Ευρώπη πλουσιότερη και πιο συνεκτική (Nye, 2008).

Εταίροι του έργου



universität
wien



Εν ολίγοις, με την ενεργό συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή, στις πολιτιστικές πρωτοβουλίες και στις δημοκρατικές διαδικασίες, οι νέοι γίνονται η καρδιά του μέλλοντος της Ευρώπης. Η συμμετοχή τους διαμορφώνει μια ευρωπαϊκή ταυτότητα που εκτιμά τη διαφορετικότητα και την ενότητα, προάγει την ένταξη και είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει συλλογικά νέες προκλήσεις. Έτσι μπορούν οι νέοι να συμβάλουν στο να παραμείνει το ευρωπαϊκό εγχείρημα ζωντανό, δυναμικό και ουσιαστικό (Hoskins et al., 2012).

Ενσωματώνοντας βασικές διαστάσεις, όπως η πολιτιστική διπλωματία, η κοινωνική ένταξη και η πολιτική αγωγή, στα εκπαιδευτικά πλαίσια, τις πολιτιστικές πρωτοβουλίες και τις προσπάθειες σε επίπεδο κοινότητας, η Ευρώπη μπορεί να καλλιεργήσει μια ταυτότητα που αγκαλιάζει τη διαφορετικότητα, ενώ παράλληλα ενισχύει την ενότητα, προωθεί τη συμμετοχή χωρίς αποκλεισμούς και παραμένει προσαρμόσιμη στις μελλοντικές προκλήσεις. Αυτή η πολυδιάστατη προσέγγιση είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας και της ζωτικότητας της ευρωπαϊκής ταυτότητας σε έναν όλο και πιο περίπλοκο κόσμο. Προκλήσεις, όπως οι εντάσεις γύρω από την εθνική κυριαρχία και τον κοινωνικοοικονομικό κατακερματισμό, μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και της ενεργού πολιτικής συμμετοχής των νέων. Το μέλλον της ευρωπαϊκής ταυτότητας εξαρτάται από τη διατήρηση μιας ευαίσθητης ισορροπίας μεταξύ προκλήσεων και ευκαιριών, ενότητας και πολυμορφίας, απομόνωσης και συνεργασίας, σοβινισμού και αλληλεγγύης.

Εταίροι του έργου

universität
wien

6. Εκπαιδευτικές και μεθοδολογικές συστάσεις

6.1 Διδακτικές στρατηγικές

Οι εκπαιδευτικοί που προσεγγίζουν αυτά τα θέματα στην τάξη τους θα πρέπει να λειτουργούν ως συντονιστές της συζήτησης και των δραστηριοτήτων. Η διδακτική ενότητα θα πρέπει να παραμείνει μαθητοκεντρική, με τους μαθητές να εξερευνούν το υλικό και να ανακαλύπτουν έννοιες και συνδέσεις μεταξύ εννοιών καθώς μελετούν. Μερικές από τις διδακτικές στρατηγικές που μπορούν να εξετάσουν οι εκπαιδευτικοί είναι:

Να χτίσουν νέες γνώσεις πάνω στις προηγούμενες γνώσεις των μαθητών. Οι μαθητές μπορεί να έχουν ακούσει κάποια πράγματα για την ευρωπαϊκή ταυτότητα, την ΕΕ και τα κράτη μέλη. Είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να χρησιμοποιούν διαγνωστικές αξιολογήσεις για να διερευνήσουν τι γνωρίζουν ήδη οι μαθητές για το θέμα, ώστε να μπορούν να προσδιορίσουν το καταλληλότερο σημείο εκκίνησης. Για παράδειγμα, μπορεί να τους δείξουν τη σημαία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να τους ρωτήσουν αν έχουν ξαναδεί αυτή τη σημαία και τι συμβολίζουν τα αστέρια.

Μπορεί να χρησιμοποιηθεί διαφοροποιημένη διδασκαλία. Για παράδειγμα, μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικά εκπαιδευτικά υλικά (που παρουσιάζουν ένα θέμα με εισαγωγικό ή πιο αναλυτικό τρόπο) για να ανταποκριθούν στις προηγούμενες γνώσεις και την κατανόηση των μαθητών.

Συζητήσεις και διάλογος στην τάξη. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορες ανοιχτές ερωτήσεις ως μέρος του μαθήματος για να προωθηθεί η σκέψη των μαθητών. Οι μαθητές μπορούν να ασχοληθούν με αυτές ως κοινότητα. Για παράδειγμα, μπορούν να σκεφτούν πώς διαμορφώνουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα στην καθημερινή τους ζωή και σε ποιους τύπους ακτιβισμού μπορούν να εμπλακούν ως πολίτες. Τέτοιες συζητήσεις μπορούν επίσης να οδηγήσουν σε δράσεις (βλ. ενότητα 6.3. σχετικά με τις μαθησιακές προσεγγίσεις παρακάτω). Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διευκολύνουν τον διάλογο και να προωθήσουν τη συζήτηση

Εταίροι του έργου

universität
wien

σχετικά με αυτές τις προκλήσεις, ώστε να επιτρέψουν στους μαθητές να σκεφτούν ως μια κοινότητα διερεύνησης. Με άλλα λόγια, οι μαθητές θα σκεφτούν ως ομάδα και θα εξερευνήσουν και θα αναστοχαστούν σχετικά με αυτά τα θέματα συλλογικά μέσω του διαλόγου. Για παράδειγμα, συζητούν για τη μουσική και τους πίνακες που τους αρέσουν ως μέρος της κουλτούρας και τι πιστεύουν ότι θα έπρεπε να επιδείξει η περιοχή τους ως πολιτιστική πρωτεύουσα.

Ενσωμάτωση της τεχνολογίας στα μαθήματα: Μπορούν να βρεθούν και να χρησιμοποιηθούν ορισμένοι ψηφιακοί πόροι στην τάξη, ώστε να διασφαλιστεί η χρήση διαφορετικών μέσων (π.χ. μουσική, φωτογραφίες, βίντεο) για την ανάδειξη των πολλαπλών διαστάσεων της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Επιπλέον, οι εικονικές συνεδρίες με υπεύθυνους χάραξης πολιτικής μπορούν να φέρουν τις θεσμικές δομές πιο κοντά στους μαθητές. Η τεχνολογία πρέπει να γίνεται αντιληπτή με ευρεία και ολοκληρωμένη έννοια: οι μαθητές μπορούν να ενθαρρυνθούν να μοιραστούν οικογενειακές φωτογραφίες από ταξίδια, εισιτήρια από μουσεία ή πολιτιστικούς φορείς που επισκέφτηκαν, μενού εστιατορίων από διαφορετικές εθνικές κουζίνες, καθώς και να μοιραστούν τις εντυπώσεις τους από αγαπημένες ευρωπαϊκές ταινίες ή σειρές, αθλητικά γεγονότα ή την Eurovision. Η τεχνολογία μπορεί επίσης να υποστηρίξει ψηφιακές επισκέψεις ή εξερευνήσεις σε παλαιότερους πολιτισμούς της Ευρώπης.

Διαθεματική ενσωμάτωση: Ενσωματώστε έννοιες της ευρωπαϊκής ταυτότητας σε διάφορα μαθήματα, όπως η Γλώσσα, η Πολιτική Αγωγή και οι Τέχνες. Στο μάθημα της Γλώσσας, μπορούν να εξερευνήσουν την ευρωπαϊκή λογοτεχνία ή τις πολυγλωσσικές εκφράσεις. Στην Πολιτική Αγωγή, μπορούν να μάθουν για τις αξίες, τα δικαιώματα και τους θεσμούς της ΕΕ. Στις Τέχνες, μπορούν να μελετήσουν τα ευρωπαϊκά σύμβολα, τη μουσική ή την πολιτιστική κληρονομιά. Αυτή η διεπιστημονική προσέγγιση βοηθά τους μαθητές να αντιληφθούν τη διασύνδεση του θέματος με πολλά διαφορετικά μαθήματα και τομείς της ζωής.

Εταίροι του έργου

universität
wien

6.2 Ψηφιακά εργαλεία και πόροι

Ορισμένα εργαλεία και πόροι που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για αυτά τα θέματα βρίσκονται στο Learning Corner (ιστότοπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Παρακάτω παρουσιάζονται μερικά παραδείγματα.

Η ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

https://learning-corner.learning.europa.eu/eu-timeline/moving-through-eu-timeline_en

Η Ευρώπη καλύτερα μαζί

https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/europe-better-together_en

Η Ευρωπαϊκή Ένωση - Στοιχεία και αριθμοί

https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/european-union-facts-and-figures_en

Διαδραστικό κουίζ Το επίπεδο «Αρχάριος» απευθύνεται στην ηλικιακή ομάδα που σας ενδιαφέρει.

https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/europa-quest-quiz-type-interactive-learning-tool_en

6.3 Καινοτόμες μαθησιακές προσεγγίσεις

Λαμβάνοντας υπόψη το θέμα του παρόντος Εγχειριδίου, θα ήταν σκόπιμο η μάθηση των μαθητών να πραγματοποιείται σε ομάδες. Το παρόν Εγχειρίδιο αποσκοπεί στη στήριξη της διαμόρφωσης και της ενίσχυσης της συλλογικής ευρωπαϊκής ταυτότητας και, ως εκ τούτου, ενθαρρύνονται οι ομαδικές δραστηριότητες.

Εταίροι του έργου



universität
wien



Μάθηση βασισμένη σε έργα. Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες. Κάθε ομάδα μπορεί να επικεντρωθεί σε έναν τομέα ακτιβισμού ή πρωτοβουλίας που θα μπορούσαν να αναλάβουν σε σχέση με την ευρωπαϊκή ταυτότητα (π.χ. κλιματική αλλαγή, ανθρώπινα δικαιώματα). Οι ομάδες μπορούν να αναζητήσουν οι ίδιες πληροφορίες σχετικά με το θέμα της ομάδας τους. Στη συνέχεια, θα μπορούσαν να παρουσιάσουν το θέμα στην τάξη, να προτείνουν λύσεις για το πώς θα μπορούσαν να εμπλακούν ενεργά και να προτείνουν τα επόμενα βήματα για πρωτοβουλίες δράσης υπό την ηγεσία των μαθητών στο σχολείο και την τοπική κοινότητα (π.χ. μια σχολική εκδρομή στο δημαρχείο για να μιλήσουν με συγκεκριμένους ενδιαφερόμενους φορείς). Στη συνέχεια, τα μέλη της σχολικής κοινότητας θα μπορούσαν να δουν τα σχέδια και να ψηφίσουν ποια δράση και ποιο θέμα τους ενδιαφέρει και θα ήθελαν να προχωρήσουν.

Παιχνιδοποίηση. Θα ήταν καλό για τους μαθητές να δημιουργήσουν το δικό τους παιχνίδι με θέματα ευρωπαϊκής ταυτότητας. Οι μαθητές θα μπορούσαν να δημιουργήσουν ένα επιτραπέζιο παιχνίδι ή ένα παιχνίδι με κάρτες με ερωτήσεις που θα μπορούσαν να παίξουν στο σχολείο.

Μάθηση εκτός της τάξης: Το θέμα της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της διπλωματίας μπορεί να συνδυαστεί με τη μάθηση εκτός της τάξης. Με την οργάνωση επισκέψεων σε δημαρχεία, γραφεία ενημέρωσης της ΕΕ, μουσεία ή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, οι μαθητές θα μπορούσαν να αισθανθούν πιο συνδεδεμένοι και πιο εμπλεκόμενοι στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας και της πολιτικής συμμετοχής.

6.4 Μέθοδοι αξιολόγησης

Συνιστάται η χρήση αυθεντικών αξιολογήσεων ως διαμορφωτικών αξιολογήσεων για αυτό το μάθημα. Δεν υπάρχει ανάγκη για αξιολογήσεις υψηλής διακύβευσης και τελικές αξιολογήσεις για αυτό το θέμα, καθώς η μάθηση σχετικά με την ευρωπαϊκή ταυτότητα

Εταίροι του έργου



συνεχίζεται από τη μία τάξη στην επόμενη. Κάθε αξιολόγηση θα πρέπει να παρέχει ανατροφοδότηση για τα επόμενα στάδια της μάθησης.

Οι αυθεντικές αξιολογήσεις είναι εκείνες που επιτρέπουν στους μαθητές να επιδείξουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους σε καταστάσεις που μοιάζουν με πραγματικές εργασίες. Με άλλα λόγια, οι μαθητές μπορούν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που θα τους επιτρέψουν να επιδείξουν δεξιότητες που ενδέχεται να χρειαστεί να χρησιμοποιήσουν αργότερα στη ζωή τους για να ευαισθητοποιήσουν και να υποστηρίξουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα και την πολιτιστική διπλωματία.

Συνιστάται οι μαθητές να συμμετέχουν σε ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν αυθεντικές αξιολογήσεις, σε σχέση με αυτά τα θέματα. Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένες προτάσεις.

- a) Οι μαθητές θα μπορούσαν να εργαστούν ανεξάρτητα για να συντάξουν **άρθρα για μια εφημερίδα**. Αυτό μπορεί να είναι μια εφάπαξ στήλη στη σχολική εφημερίδα με διαφορετικά άρθρα γραμμένα από μαθητές σχετικά με ένα συγκεκριμένο θέμα. Για παράδειγμα, θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν άλλους μαθητές στο σχολείο τους να συμμετάσχουν σε μια πρωτοβουλία υπό την ηγεσία των μαθητών. Εναλλακτικά, θα μπορούσαν να τους προσκαλέσουν και να προωθήσουν μια εκδήλωση που συνδέεται με την ευρωπαϊκή ταυτότητα, π.χ. ένα φεστιβάλ μουσικής ή γαστρονομίας που διοργανώνεται από το σχολείο. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να είναι μια στήλη στη σχολική εφημερίδα που θα έχει πιο τακτική εμφάνιση, όπως μια ειδική στήλη για την ευρωπαϊκή ταυτότητα. Είναι πολύ σημαντικό να διασφαλιστεί η συμμετοχικότητα σε αυτή τη στήλη, ώστε να δοθεί η ευκαιρία σε όλους τους ενδιαφερόμενους μαθητές να συμμετάσχουν στη συγγραφή και να εκφράσουν τη γνώμη τους για την ευρωπαϊκή ταυτότητα.
- b) Οι μαθητές θα μπορούσαν να εργαστούν σε ομάδες για να παρουσιάσουν μια **ομαδική παρουσίαση** σχετικά με την πολιτιστική διπλωματία. Θα μπορούσαν να

Εταίροι του έργου

universität
wien

εξηγήσουν τι είναι η πολιτιστική διπλωματία και να επιλέξουν μια συγκεκριμένη πτυχή του πολιτισμού που θεωρούν ότι θα μπορούσε να προωθηθεί στην τοπική τους κοινότητα ή σε διεθνές επίπεδο, με σκοπό την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας.

- c) Οι μαθητές θα μπορούσαν να δημιουργήσουν ένα **πορτφόλιο** σχετικά με στοιχεία της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Οι μαθητές θα μπορούσαν να επιλέξουν ελεύθερα στοιχεία σχετικά με την εξέλιξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας και την τρέχουσα ευρωπαϊκή ταυτότητα. Οι μαθητές θα μπορούσαν να ενθαρρυνθούν να χρησιμοποιήσουν μια ποικιλία πηγών για να τα παρουσιάσουν (π.χ. κείμενα, εικόνες, αποσπάσματα από εφημερίδες). Για παράδειγμα, η ευρωπαϊκή ταυτότητα χαρακτηρίζεται από πολιτιστική πολυμορφία και, ως εκ τούτου, θα μπορούσαν να επιλέξουν να παρουσιάσουν πίνακες ζωγραφικής ή φωτογραφίες εκδηλώσεων. Θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν μια εικόνα γλυπτού από το παρελθόν που συνδέεται με τη δημοκρατία. Αυτό μπορεί να αποτελέσει μια δημιουργική διαδικασία για τους μαθητές. Στο τέλος, θα μπορούσαν να παρουσιάσουν το πορτφόλιο σε άλλους συμμαθητές τους για να συζητήσουν πώς αισθάνονται ότι αυτά τα στοιχεία συνδέονται με τη δική τους ταυτότητα.
- d) Η εμπλοκή με την τοπική κοινότητα είναι επίσης σημαντική, οπότε οι μαθητές θα μπορούσαν να οργανώσουν μια **έκθεση** στο σχολείο σχετικά με το πώς αντιλαμβάνονται την ευρωπαϊκή ταυτότητα και να προσκαλέσουν γονείς και τοπικούς φορείς. Θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν το στοιχείο του γλωσσικού πλούτου και της πολιτισμικής πολυμορφίας ως πηγή έμπνευσης. Για την έκθεση μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορα είδη διαδραστικών μέσων, όπως φωτογραφίες, μουσική, βίντεο. Οι μαθητές θα μπορούσαν να έχουν δημιουργήσει σύντομα ντοκιμαντέρ που θα μπορούν να προβληθούν την ημέρα της έκθεσης. Στο πλαίσιο της έκθεσης, θα μπορούσε να γίνει έκκληση για δράση σε έναν τομέα που ενδιαφέρει τους μαθητές και τον οποίο θα ήθελαν να αλλάξουν στην τοπική κοινότητα με συγκεκριμένες ενέργειες, π.χ. προτάσεις σχετικά με την κλιματική αλλαγή.

Εταίροι του έργου

universität
wien

7. Περίληψη και βασικά συμπεράσματα

7.1 Ανακεφαλαίωση βασικών εννοιών

Αυτή η ενότητα συνοψίζει τις βασικές έννοιες του εγχειριδίου.

Η ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι μια πολυδιάστατη έννοια που περιλαμβάνει κοινές αξίες, ιστορικές αλληλεπιδράσεις και πολιτισμική πολυμορφία. Η ευρωπαϊκή ταυτότητα αναδύεται μέσα από ένα σύνθετο ιστορικό υπόβαθρο και διαμορφώνεται από τον διαπολιτισμικό διάλογο, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα και την υποστήριξη της αμοιβαίας κατανόησης και του συλλογικού μέλλοντος.

Η ευρωπαϊκότητα είναι μια σύνθετη έννοια που επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και αναδιαμορφώνεται ανάλογα με τις διαδικασίες ολοκλήρωσης και διεύρυνσης της Ευρώπης. Το τι σημαίνει να είσαι Ευρωπαίος δεν είναι κάτι σταθερό και αλλάζει ανάλογα με γεωπολιτικούς και πολιτισμικούς παράγοντες. Η ευρωπαϊκότητα αντανακλά την ενότητα μέσα στη διαφορετικότητα και αντιπροσωπεύει ένα αίσθημα κοινής ταυτότητας.

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση είναι η διαδικασία με την οποία οι ευρωπαϊκές χώρες αγκαλιάζουν ένα κοινό μέλλον, ενώνοντας τις δυνάμεις τους πολιτικά, οικονομικά και νομικά για την προώθηση της ειρήνης και της περιφερειακής σταθερότητας. Πρόκειται για μια διαδικασία που ξεκίνησε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και συνεχίζεται κυρίως μέσω των πολιτικών της ΕΕ.

Η ευρωπαϊκή διεύρυνση είναι η διαδικασία με την οποία οι ευρωπαϊκές χώρες προσχωρούν στην ΕΕ. Μια υποψήφια χώρα για ένταξη στην ΕΕ πρέπει να πληροί συγκεκριμένα πολιτικά, οικονομικά και νομικά κριτήρια, όπως η δημοκρατία, η ελευθερία του λόγου και το κράτος δικαίου. Μέσω της διαδικασίας διεύρυνσης, η ΕΕ στοχεύει στην προώθηση των δημοκρατικών αξιών, της οικονομικής σταθερότητας και της ελευθερίας σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο.

Εταίροι του έργου

universität
wien

Η πολιτιστική διπλωματία είναι η χρήση πολιτιστικών πόρων για την προώθηση του πολιτιστικού διαλόγου και της αμοιβαίας κατανόησης. Στην περίπτωση της ΕΕ, οι ευρωπαϊκές χώρες χρησιμοποιούν την πολιτιστική διπλωματία μέσω της τέχνης, της μουσικής, της γλώσσας και της εκπαίδευσης για να ενισχύσουν τις διακρατικές σχέσεις και να αναπτύξουν πολιτιστικούς δεσμούς μεταξύ τους. Η πολιτιστική διπλωματία αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο της λεγόμενης «ήπιας δύναμης» και είναι ένα από τα κύρια πλεονεκτήματα των διεθνών σχέσεων της ΕΕ.

Η συμμετοχή των πολιτών αποτελεί πολύ σημαντικό στοιχείο της πολιτικής πραγματικότητας. Παρόλο που η δημοκρατία μας δεν είναι άμεση αλλά αντιπροσωπευτική, η ενεργός συμμετοχή των πολιτών αποτελεί ζωτικό στοιχείο των δημοκρατικών αξιών και διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην οικοδόμηση μιας υπεύθυνης και βιώσιμης πολιτικής ζωής. Στην Ευρώπη υπάρχουν πολλά παραδείγματα ενεργού συμμετοχής των πολιτών, όπως συλλογικά κινήματα ακτιβιστών ή πολιτιστικά φεστιβάλ. Ένας σημαντικός κοινωνικός μηχανισμός που μπορεί να προωθήσει τη συμμετοχή των πολιτών είναι η εκπαίδευση. Η συμμετοχή των πολιτών αποτελεί μια λειτουργία από τη βάση προς την κορυφή που μπορεί να επηρεάσει τη χάραξη πολιτικής και να οδηγήσει σε μια βιώσιμη ευρωπαϊκή ταυτότητα.

7.2 Ερωτήσεις για προβληματισμό

Ο αναγνώστης θα μπορούσε να αναστοχαστεί πάνω στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ποιες κοινές αξίες ενώνουν τους Ευρωπαίους;
- Ποιες είναι μερικές από τις τρέχουσες προκλήσεις για την ευρωπαϊκή ταυτότητα και πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν;
- Γιατί η ανάπτυξη και η προώθηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας είναι ιδιαίτερα σημαντική αυτή τη δεκαετία;

Εταίροι του έργου

universität
wien

- Πώς μπορούν οι εκπαιδευτικοί να υποστηρίξουν τους μαθητές ώστε να αναπτύξουν την ευρωπαϊκή τους ταυτότητα και να συμμετέχουν ενεργά στον ακτιβισμό και στις πρωτοβουλίες της ΕΕ;

7.3 Πρακτικές εφαρμογές

Για τις πρακτικές εφαρμογές, το ιδανικό θα ήταν να μπορεί να συνδεθεί το τοπικό πλαίσιο με το πλαίσιο της ΕΕ. Για παράδειγμα, ένα σχολικό-κοινοτικό έργο ή/και ένα έργο που συνδέει την τοπική ιστορία μπορεί να επιτρέψει στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές να συνδέσουν το τοπικό με διαστάσεις της ευρωπαϊκής ταυτότητας, όπως την τοπική πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία. Αυτό θα ήταν ένα παράδειγμα του πώς οι άνθρωποι μπορούν να ενωθούν στην πολυμορφία σε ένα τοπικό πλαίσιο.

Εταίροι του έργου

universität
wien

8. Αυτοαξιολόγηση και ερωτήσεις ελέγχου

8.1 Ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης

Αφού διαβάσει το παραπάνω κείμενο σχετικά με την **ευρωπαϊκή ταυτότητα (ενότητα 3)**, ο αναγνώστης μπορεί να αναλογιστεί τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- 1) Ποιοι είναι οι τρεις βασικοί πυλώνες πάνω στους οποίους χτίστηκε η ευρωπαϊκή ταυτότητα;
- 2) Η ευρωπαϊκή ταυτότητα αλλάζει συνεχώς. Μπορείτε να παρουσιάσετε ένα παράδειγμα στοιχείου της ευρωπαϊκής ταυτότητας που έχει εξελιχθεί από τις αρχές του 21ου αιώνα;
- 3) Υπάρχει κάποιο χρονικό σημείο στο οποίο αναμένεται να σταματήσει να εξελίσσεται η ευρωπαϊκή ταυτότητα; Γιατί;
- 4) Μπορείτε να σκεφτείτε δύο παραδείγματα που δείχνουν ότι οι άνθρωποι με ευρωπαϊκή ταυτότητα μπορούν να παραμείνουν ενωμένοι μέσα στη διαφορετικότητα;

Αφού διαβάσει το παραπάνω κείμενο σχετικά με **την ενίσχυση της δέσμευσης (ενότητα 4)**, ο αναγνώστης μπορεί να αναλογιστεί τα ακόλουθα ερωτήματα:

- 1) Πώς μπορεί να επηρεαστεί η ΕΕ από τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πώς μπορούν να επηρεαστούν τα νέα κράτη μέλη από την ένταξή τους στην ΕΕ;
- 2) Ως πολίτης της ΕΕ, αν θέλατε να συμμετέχετε πιο ενεργά και ουσιαστικά, πώς θα επιλέγατε να το κάνετε;
- 3) Ποιοι τύποι ακτιβισμού πιστεύετε ότι θα μπορούσαν να παρουσιαστούν στους μαθητές σας στο πλαίσιο των διαφόρων μαθημάτων που διδάσκετε;

Αφού διαβάσετε το παραπάνω κείμενο σχετικά με την **πολιτιστική διπλωματία (ενότητα 5)**, μπορείτε να αναλογιστείτε τα ακόλουθα ερωτήματα:

Εταίροι του έργου



- 1) Πώς μπορεί ο διαπολιτισμικός διάλογος να προωθήσει την ευρωπαϊκή ταυτότητα;
- 2) Μπορείτε να περιγράψετε εν συντομία τρεις πρωτοβουλίες που συνδέονται με την πολιτιστική διπλωματία και οι οποίες μπορούν να υλοποιηθούν ή έχουν ήδη υλοποιηθεί για την υποστήριξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας;
- 3) Στο πλαίσιο του τρέχοντος επαγγελματικού σας ρόλου, πώς θα μπορούσατε να υποστηρίξετε την ένταξη και την ενδυνάμωση όλων των μαθητών για την προώθηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας;
- 4) Στο πλαίσιο του τρέχοντος επαγγελματικού σας ρόλου, πώς θα μπορούσατε να βοηθήσετε τους μαθητές να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται η πολιτική της ΕΕ και τους τρόπους συμμετοχής σε αυτήν;

8.2 Ερωτήσεις βασισμένες στις γνώσεις

Παρακαλώ απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις για να ελέγξετε τις γνώσεις και την κατανόησή σας σχετικά με τις βασικές ιδέες που περιλαμβάνονται σε αυτό το Εγχειρίδιο.

- 1) Ποιο από τα παρακάτω **ΔΕΝ** αποτελεί διάσταση της ευρωπαϊκής ταυτότητας;
 - a) Η υιοθέτηση του ίδιου νομίσματος σε όλη την Ευρώπη
 - b) Η υιοθέτηση της ίδιας γλώσσας σε όλη την Ευρώπη
 - c) Η υιοθέτηση της ελεύθερης κυκλοφορίας σε όλη την Ευρώπη
- 2) Η ευρωπαϊκή ταυτότητα ισχύει μόνο για τους πολίτες της ΕΕ;
 - a) Όχι, ισχύει για όλους στον ευρωπαϊκό χώρο
 - b) Ναι, κάποιος πρέπει να έχει την εθνική υπηκοότητα ενός κράτους μέλους της ΕΕ
 - c) Εξαρτάται από την ερμηνεία

Εταίροι του έργου



3) Ποιος είναι ο τελευταίος τομέας μεταρρύθμισης που θεσπίστηκε με τη Συνθήκη της Λισαβόνας;

- a) Οι αξίες και οι δημοκρατικές αρχές
- b) Ο κοινός οικονομικός χώρος
- c) Η κοινή ιθαγένεια της ΕΕ

4) Τι περιλαμβάνει η διεύρυνση της ΕΕ;

- a) Την εμβάθυνση των κοινών ευρωπαϊκών αξιών από τα υφιστάμενα κράτη μέλη
- b) Την ένταξη νέων κρατών μελών στην ΕΕ, τη γεωγραφική επέκταση της ΕΕ και τις επιπτώσεις που έχει αυτή η ένταξη στα νέα κράτη μέλη
- c) Την ένταξη νέων κρατών μελών στην ΕΕ και τις αμφίδρομες επιπτώσεις τόσο για το νέο κράτος μέλος όσο και για την ΕΕ

5) Ποιο από τα παρακάτω ισχύει για την ευρωπαϊκή ταυτότητα;

- a) Διαμορφώνεται από όλους και παραμένει σταθερή
- b) Διαμορφώνεται από τη βάση προς την κορυφή με ενεργή συμμετοχή
- c) Αλλάζει μόνο με πρωτοβουλίες από πάνω προς τα κάτω

6) Τι υποστηρίζει το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο;

- a) Πολιτιστικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ
- b) Οικονομικές πρωτοβουλίες και πρωτοβουλίες διακυβέρνησης
- c) Πρωτοβουλίες για περιθωριοποιημένους πληθυσμούς

Εταίροι του έργου



universität
wien



7) Τι προωθούν και υποστηρίζουν πρωτοβουλίες όπως το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη»;

- a) Πολιτιστική συνεργασία
- b) Κινήματα ακτιβιστών
- c) Γλωσσικές ανταλλαγές

8.3 Ασκήσεις με βάση εφαρμογές

Σημειώστε μερικές πρωτοβουλίες στις οποίες μπορούν να συμμετάσχουν οι μαθητές σας (π.χ. επίσκεψη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο). Επιλέξτε μία που θεωρείτε ότι σας ενδιαφέρει και δημιουργήστε ένα σχέδιο για το πώς θα μπορούσε να υλοποιηθεί τους επόμενους μήνες ή το επόμενο σχολικό έτος. Απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- a) Τι θα περιλαμβάνει αυτό το έργο;
- b) Εξερευνήστε τις επίσημες πληροφορίες που διατίθενται στο διαδίκτυο σχετικά με την επιλεγμένη πρωτοβουλία. Τι θα απαιτηθεί για να διασφαλιστεί η υλοποίησή του;
- c) Υπάρχει κάποιο άτομο που έχει συμμετάσχει στο παρελθόν σε παρόμοια πρωτοβουλία ή κάποιος υπεύθυνος επικοινωνίας στον ιστότοπο στον οποίο θα μπορούσατε να απευθυνθείτε για περισσότερες πληροφορίες;
- d) Ποια μέλη του σχολείου θα μπορούσαν να συμμετάσχουν σε αυτό το έργο; Πώς θα μπορούσατε να τους ενημερώσετε;
- e) Ποιο είναι το χρονοδιάγραμμα και τα ορόσημα του σχεδιασμού;

Εταίροι του έργου

universität
wien

9. Παραρτήματα

9.1 Γλωσσάριο

Αλφαβητικός κατάλογος βασικών όρων και ορισμών.

Αρχή της επικουρικότητας: Οι αποφάσεις της ΕΕ πρέπει να λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στον πολίτη· η Ένωση πρέπει να ενεργεί μόνο εάν τα αποτελέσματα δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη.

Brexit: Η απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου να αποχωρήσει από την ΕΕ μετά από δημοψήφισμα του 2016, η οποία τέθηκε επίσημα σε ισχύ το 2020.

Βρυξέλλες: Η de facto πρωτεύουσα της ΕΕ, όπου εδρεύουν βασικά όργανα όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο της ΕΕ.

Δημοκρατικό έλλειμμα: Η κριτική ότι η διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ στερείται επαρκούς δημοκρατικής νομιμοποίησης ή διαφάνειας.

Διεύρυνση: Η διαδικασία επέκτασης της ΕΕ με την ένταξη νέων κρατών μελών.

Έθνος-κράτος: Ένα κυρίαρχο κράτος του οποίου οι πολίτες είναι σχετικά ομοιογενείς ως προς παράγοντες όπως η γλώσσα ή η εθνικότητα· συχνά αντιπαραβάλλεται με τον υπερεθνικό χαρακτήρα της ΕΕ.

Ενιαία αγορά: Μια ενοποιημένη αγορά με ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και εργατικού δυναμικού.

Ενότητα στην πολυμορφία: Το επίσημο σύνθημα της ΕΕ, που τιμά τις πολιτισμικές διαφορές, ενώ τονίζει τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες και στόχους.

Εσωτερική αγορά: Η ενιαία αγορά της ΕΕ επιτρέπει την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και προσώπων.

Εταίροι του έργου



universität
wien



Erasmus+: Πρόγραμμα της ΕΕ που υποστηρίζει την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό σε όλη την Ευρώπη.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Το εκτελεστικό όργανο της ΕΕ που είναι αρμόδιο για την υποβολή νομοθετικών προτάσεων και την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ.

Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση: Η διαδικασία πολιτικής, νομικής, οικονομικής και κοινωνικής ολοκλήρωσης των ευρωπαϊκών χωρών.

Ευρωπαϊκή ταυτότητα: Αίσθημα ότι ανήκει κανείς στον ευρωπαϊκό πολιτιστικό, πολιτικό και ιστορικό χώρο, το οποίο συχνά συνδέεται με κοινές αξίες.

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (ΕΔ): Διασφαλίζει την ομοιόμορφη ερμηνεία και εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ σε όλα τα κράτη μέλη.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Άμεσα εκλεγμένο νομοθετικό όργανο που εκπροσωπεί τους πολίτες της ΕΕ· συνεργάζεται με το Συμβούλιο για την ψήφιση νόμων.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: Το όργανο που αποτελείται από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΕ, το οποίο καθορίζει την πολιτική κατεύθυνση και τις προτεραιότητες.

Ευρώ: Το επίσημο νόμισμα της Ευρωζώνης, το οποίο χρησιμοποιείται από 20 από τις 27 χώρες της ΕΕ.

Θεσμικό τρίγωνο: Αναφέρεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ — βασικοί παράγοντες στη νομοθετική διαδικασία της ΕΕ.

Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ): Το πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ για τη διπλωματία, την άμυνα και την εξωτερική δράση.

Κοινοτικό κεκτημένο: Το σύνολο των νόμων, των νομικών πράξεων και των δικαστικών αποφάσεων της ΕΕ που πρέπει να υιοθετήσουν όλα τα κράτη μέλη.

Εταίροι του έργου



Κράτος δικαίου: Μια βασική αξία της ΕΕ που σημαίνει ότι κάθε δημόσια εξουσία πρέπει να ασκείται εντός των ορίων που θέτει ο νόμος, υπό τον έλεγχο ανεξάρτητων και αμερόληπτων δικαστηρίων.

Οδηγία: Ένα είδος νομοθεσίας της ΕΕ που καθορίζει στόχους που πρέπει να επιτύχουν όλες οι χώρες της ΕΕ, αλλά τους αφήνει ελεύθερους να αποφασίσουν πώς.

Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ): Η διαδικασία εναρμόνισης των οικονομικών και δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών μελών της ΕΕ και υιοθέτησης ενός ενιαίου νομίσματος (του ευρώ).

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Όργανο στο οποίο συναντώνται οι υπουργοί κάθε χώρας της ΕΕ για να θεσπίζουν νόμους και να συντονίζουν τις πολιτικές.

Συνθήκη: Μια δεσμευτική συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ που καθορίζει τη συνταγματική βάση και τους κανόνες της ΕΕ (π.χ. Συνθήκη της Ρώμης, Συνθήκη της Λισαβόνας).

Συνθήκη της Λισαβόνας (2007): Μια συνθήκη μεταρρύθμισης που έκανε την ΕΕ πιο δημοκρατική, αποτελεσματική και διαφανή· εισήγαγε τη θέση του μόνιμου Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997): Συνθήκη που τροποποίησε τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, με στόχο τη μεταρρύθμιση των θεσμικών οργάνων της ΕΕ ενόψει της διεύρυνσης.

Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992): Ίδρυσε την ΕΕ και καθόρισε τα κριτήρια για το ευρώ· εισήγαγε επίσης την ιθαγένεια της ΕΕ.

Τέσσερις ελευθερίες: Η ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και προσώπων εντός της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ.

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων: Έγγραφο που κατοχυρώνει τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών και των κατοίκων της ΕΕ.

Εταίροι του έργου



universität
wien



Χώρα Σένγκεν: Ζώνη 27 ευρωπαϊκών χωρών που έχουν καταργήσει τον έλεγχο διαβατηρίων και άλλους τύπους συνοριακών ελέγχων στα αμοιβαία σύνορα.

9.2 Κατάλογος συντομογραφιών

ΕΟΧ - Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης

ΕΚΤ - Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΕ - Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΚΣ - Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα

ΕΟΚ - Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

ΠΑ - Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος

Β' Παγκόσμιος Πόλεμος

9.3 Περαιτέρω βιβλιογραφία

Επίσημα έγγραφα της ΕΕ

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Έρευνες Ευρωβαρόμετρου. <https://europa.eu/eurobarometer>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2020). Έκθεση για την ιθαγένεια της ΕΕ 2020: Ενδυνάμωση των πολιτών και προστασία των δικαιωμάτων τους. Γραφείο Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. https://ec.europa.eu/info/publications/2020-eu-citizenship-report_en

Ευρωπαϊκή Ένωση. (2000). Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>

Εταίροι του έργου



universität
wien



Ευρωπαϊκή Ένωση. (1992). *Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Μάαστριχτ)*.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A11992M%2FTXT>

Ευρωπαϊκή Ένωση. (2007). *Συνθήκη της Λισαβόνας*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12007L/TXT>

Ευρωπαϊκή Ένωση. (χ.χ.). *Learning Corner: Διδακτικό υλικό για την ΕΕ*. https://learning-corner.learning.europa.eu/index_en

Ακαδημαϊκά βιβλία

Checkel, J. T., & Katzenstein, P. J. (Επιμ.). (2009). *Ευρωπαϊκή ταυτότητα*. Cambridge University Press.

Pagden, A. (Εκδ.). (2002). *Η ιδέα της Ευρώπης: Από την αρχαιότητα έως την Ευρωπαϊκή Ένωση*. Cambridge University Press.

Patel, K. K. (Εκδ.). (2013). *Η πολιτιστική πολιτική της Ευρώπης: Ευρωπαϊκές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες και Ευρωπαϊκή Ένωση από τη δεκαετία του 1980*. Routledge.

Shore, C. (2000). *Χτίζοντας την Ευρώπη: Η πολιτιστική πολιτική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης*. Routledge.

Van Ham, P. (Επιμ.). (2001). *Σε αναζήτηση της Ευρώπης: Επαναπροσδιορίζοντας το νόημα της Ευρώπης*. Palgrave Macmillan.

Συνιστώμενες πηγές, επίσημα έγγραφα ή ακαδημαϊκές μελέτες (π.χ. «In Search of Europe», επίσημες εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής).

Ενθαρρύνει τους εκπαιδευτικούς να εμβαθύνουν σε πολιτισμικο-ιστορικές αναλύσεις, γεφυρώνοντας πολλαπλές επιστημονικές ειδικότητες.

Εταίροι του έργου



universität
wien



9.4 Συχνές ερωτήσεις (FAQ)

Συχνές ερωτήσεις και διευκρινίσεις, π.χ. «Υπάρχει ενιαίος ορισμός της ευρωπαϊκής ταυτότητας στην ΕΕ;»

1. Υπάρχει ένας ενιαίος ορισμός της ευρωπαϊκής ταυτότητας στην ΕΕ;

Όχι. Η ΕΕ δεν παρέχει έναν σταθερό ή επίσημο ορισμό της «ευρωπαϊκής ταυτότητας». Προωθεί κοινές αξίες (π.χ. δημοκρατία, ανθρώπινα δικαιώματα, πολυμορφία), αλλά η ταυτότητα παραμένει ρευστή, αμφισβητούμενη και διαμορφωμένη από την ιστορία, τον πολιτισμό και την πολιτική.

2. Η ιθαγένεια της ΕΕ είναι το ίδιο με την εθνική ιθαγένεια;

Όχι. Η ιθαγένεια της ΕΕ συμπληρώνει την εθνική ιθαγένεια. Για να είστε πολίτης της ΕΕ, πρέπει να είστε πολίτης κράτους μέλους της ΕΕ. Η ιθαγένεια της ΕΕ παρέχει δικαιώματα όπως η ελεύθερη κυκλοφορία, το δικαίωμα ψήφου στις ευρωπαϊκές και τοπικές εκλογές και η προξενική προστασία στο εξωτερικό.

3. Αισθάνονται όλοι στην ΕΕ «Ευρωπαίοι»;

Όχι απαραίτητα. Τα συναισθήματα ευρωπαϊκής ταυτότητας ποικίλλουν ανάλογα με τη χώρα, την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και το πολιτικό πλαίσιο. Ορισμένοι ταυτίζονται έντονα με την ΕΕ, ενώ άλλοι ταυτίζονται κυρίως με το έθνος, την περιοχή ή την τοπική κουλτούρα τους.

4. Είναι η ΕΕ ένα ομοσπονδιακό κράτος όπως οι ΗΠΑ;

Όχι. Η ΕΕ είναι ένας υπερεθνικός και διακυβερνητικός οργανισμός. Έχει κοινά χαρακτηριστικά με μια ομοσπονδία (κοινή νομοθεσία, νόμισμα, κοινοβούλιο), αλλά τα κράτη μέλη διατηρούν την κυριαρχία τους και μπορούν να εξαιρεθούν από ορισμένες πολιτικές.

Εταίροι του έργου

universität
wien

5. Τι είναι η Ευρωζώνη και είναι το ίδιο με την ΕΕ;

Όχι. Η Ευρωζώνη αναφέρεται μόνο στις χώρες της ΕΕ που έχουν υιοθετήσει το ευρώ ως νόμισμά τους. Δεν είναι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ μέρος της Ευρωζώνης (π.χ. Σουηδία, Πολωνία).

6. Είναι όλες οι ευρωπαϊκές χώρες μέλη της ΕΕ;

Όχι. Χώρες όπως η Νορβηγία, η Ελβετία και το Ηνωμένο Βασίλειο (μετά το Brexit) δεν είναι μέλη της ΕΕ. Ωστόσο, ορισμένες έχουν συνάψει ειδικές συμφωνίες για το εμπόριο ή την κινητικότητα (π.χ. μέσω του Χώρου Σένγκεν ή της ΕΖΕΣ).

7. Ποιος είναι ο ρόλος του πολιτισμού στην ευρωπαϊκή ταυτότητα;

Ο πολιτισμός είναι κεντρικής σημασίας. Η ΕΕ υποστηρίζει πολιτιστικά προγράμματα (π.χ. Πολιτιστικές Πρωτεύουσες, ERASMUS+) και ενθαρρύνει μια κοινή ευρωπαϊκή μνήμη. Ωστόσο, η ταυτότητα περιλαμβάνει επίσης ποικίλες εθνικές και περιφερειακές κληρονομίες.

8. Τι σημαίνει το σύνθημα «Ενωμένοι στην πολυμορφία»;

Σημαίνει ότι η ευρωπαϊκή ενότητα δεν χτίζεται με την εξάλειψη των διαφορών, αλλά με την αποδοχή της πολιτιστικής, ιστορικής και γλωσσικής πολυμορφίας ως πλεονεκτημάτων της ΕΕ.

9. Μπορεί να υπάρξει ευρωπαϊκή ταυτότητα χωρίς την ΕΕ;

Ναι, θεωρητικά. Η ευρωπαϊκή ταυτότητα μπορεί να διαμορφωθεί από την κοινή ιστορία, γεωγραφία και αξίες πέρα από την ΕΕ. Ωστόσο, η ΕΕ διαδραματίζει σήμερα καθοριστικό θεσμικό ρόλο στη διαμόρφωση και την προώθησή της.

10. Υπάρχει «κρίση» της ευρωπαϊκής ταυτότητας;

Πολλοί μελετητές υποστηρίζουν ότι η ευρωπαϊκή ταυτότητα αντιμετωπίζει προκλήσεις (π.χ. εθνικισμός, συζητήσεις για τη μετανάστευση, ευρωσκεπτικισμός), αλλά άλλοι θεωρούν ότι βρίσκεται σε φάση μετασχηματισμού και όχι κατάρρευσης.

Εταίροι του έργουuniversität
wien

9.5 Ερωτήσεις γνώσεων - Απαντήσεις (Σελίδα 44)

1. Ποιο από τα παρακάτω ΔΕΝ αποτελεί διάσταση της ευρωπαϊκής ταυτότητας;

Απάντηση: Η υιοθέτηση της ίδιας γλώσσας σε όλη την Ευρώπη

Λόγος: Η ΕΕ προωθεί την πολυγλωσσία, όχι μια ενιαία κοινή γλώσσα.

2. Η ευρωπαϊκή ταυτότητα ισχύει μόνο για τους πολίτες της ΕΕ;

Απάντηση: Εξαρτάται από την ερμηνεία

Αιτιολογία: Η ευρωπαϊκή ταυτότητα μπορεί να νοηθεί νομικά (ιθαγένεια της ΕΕ) ή πολιτισμικά (κοινές ευρωπαϊκές αξίες και κληρονομιά).

3. Ποιος είναι ο τελευταίος τομέας μεταρρύθμισης που θεσπίστηκε με τη Συνθήκη της Λισαβόνας;

Απάντηση: Η κοινή ιθαγένεια της ΕΕ

Αιτιολογία: Η Συνθήκη ενίσχυσε τα δικαιώματα της ιθαγένειας της ΕΕ ως κεντρικό στοιχείο της ολοκλήρωσης.

4. Τι συνεπάγεται η διεύρυνση της ΕΕ;

Απάντηση: Την ένταξη νέων κρατών μελών στην ΕΕ και τις αμοιβαίες επιπτώσεις τόσο για τα νέα κράτη μέλη όσο και για την ΕΕ

Λόγος: Η διεύρυνση αλλάζει τόσο το νέο κράτος μέλος (το οποίο πρέπει να προσαρμοστεί στις προδιαγραφές της ΕΕ) όσο και την ΕΕ στο σύνολό της.

5. Ποιο από τα παρακάτω ισχύει για την ευρωπαϊκή ταυτότητα;

Απάντηση: Κατασκευάζεται από κάτω προς τα πάνω με ενεργή συμμετοχή

Αιτιολόγηση: Η ταυτότητα αναπτύσσεται μέσω της αλληλεπίδρασης και της συμμετοχής, και όχι μόνο από οδηγίες που εκδίδονται από την κορυφή προς τη βάση.

6. Τι υποστηρίζει το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο;

Απάντηση: Πρωτοβουλίες για περιθωριοποιημένους πληθυσμούς

Αιτιολόγηση: Ο ρόλος του ΕΚΤ είναι να βελτιώσει τις ευκαιρίες απασχόλησης και να υποστηρίξει τις μειονεκτούσες ομάδες.

Εταίροι του έργου



universität
wien



7. Τι προωθούν και υποστηρίζουν πρωτοβουλίες όπως το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη»;

Απάντηση: Την πολιτιστική συνεργασία

Λόγος: Το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» χρηματοδοτεί διακρατικά πολιτιστικά έργα, υποστηρίζοντας την πολιτιστική πολυμορφία και τη συνεργασία.

Εταίροι του έργου



universität
wien



Αναφορές

- Bellamy, R. (2008). *Citizenship: A very short introduction* (Vol. 192). Oxford University Press.
- Banaji, S., & Buckingham, D. (2013). *The civic web: Young people, the internet, and civic participation*. MIT Press.
- Biesta, G. (2011). Learning democracy in school and society: Education, lifelong learning, and the politics of citizenship. *Sense Publishers*.
- Checkel, J. T., & Katzenstein, P. J. (Eds.). (2009). *European identity*. Cambridge University Press.
- Craig, P. (2012). *EU administrative law* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Cram, L. (2009). Identity and European integration: diversity as a source of integration 1. *Nations and Nationalism*, 15(1), 109-128.
- Delanty, G., & Rumford, C. (2005). *Rethinking Europe: Social theory and the implications of Europeanization*. Routledge.
- Delanty, G. (2009). *The cosmopolitan imagination: The renewal of critical social theory*. Cambridge University Press.
- Delanty, G. (2013). *Formations of European Modernity: A Historical and Political Sociology of Europe*. Palgrave Macmillan.
- Dinan, D. (2014). *Europe Recast: A History of European Union* (2nd ed.). Palgrave Macmillan.
- European Commission. (2017). Communication on Strengthening European Identity through Education and Culture. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017DC0673>

Εταίροι του έργου



universität
wien



European Commission. (2018). Creative Europe: Supporting Europe's cultural and creative sectors. Publications Office of the European Union.

<https://culture.ec.europa.eu/creative-europe>

European Commission. (2020). *European Social Fund Plus (ESF+)*. Retrieved from

<https://ec.europa.eu/esf>

Evans, K. (2002). Taking control of their lives? The youth, citizenship and social change project. *European educational research journal*, 1(3), 497-521.

Fligstein, N. (2008). *Euroclash: The EU, European identity, and the future of Europe*. Oxford University Press.

Grabbe, H. (2006). *The EU's transformative power: Europeanization through conditionality in Central and Eastern Europe* (pp. 186-189). Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Grossman, D. L. (2008). Democracy, citizenship education and inclusion: a multi-dimensional approach. *Prospects*, 38, 35-46.

Hobolt, S. B. (2016). The Brexit vote: a divided nation, a divided continent. *Journal of European public policy*, 23(9), 1259-1277.

Hoskins, B., Janmaat, J. G., & Villalba, E. (2012). Learning citizenship through social participation outside and inside school: An international, multilevel study of young people's learning of citizenship. *British educational research journal*, 38(3), 419-446.

Jańczak, J. (2017). Town twinning in Europe. Understanding manifestations and strategies. *Journal of Borderlands Studies*, 32(4), 477-495.

Jenkins, R. (2014). *Social identity* (4th ed.). London: Routledge.

Judt, T. (2005). *Postwar: A history of Europe since 1945*. Penguin Books.

Εταίροι του έργου



universität
wien



- Kelley, J. G. (2010). *Ethnic politics in Europe: The power of norms and incentives*. Princeton University Press.
- Kiwan, D. (2007). Education for inclusive citizenship. *Comparative Education*, 43(1), 47–63.
<https://doi.org/10.1080/03050060601162406>
- Kuus, M. (2004). Europe's eastern expansion and the reinscription of otherness in East-Central Europe. *Progress in Human Geography*, 28(4), 472–489.
<https://doi.org/10.1191/0309132504ph500oa>
- Kymlicka, W. (2007). *Multicultural Odysseys: Navigating the New International Politics of Diversity*. Oxford University Press.
- Mark, S. L. (2010). A greater role for cultural diplomacy. *Clingendael: Netherlands Institute of International Relations*, 1–19.
- McCormick, J. (2010). *Understanding the European Union: A concise introduction* (4th ed.). Palgrave Macmillan.
- Mukarzel, R. (2023). *The Russo-Ukrainian war and its transformative impact on European security dynamics: shifting power, emerging challenges, and future implications* (Doctoral dissertation, Notre Dame University-Louaize).
- Nugent, N. (2017). *The government and politics of the European Union* (8th ed.). Palgrave Macmillan.
- Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. PublicAffairs.
- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94–109.
- Pagden, A. (2002). *The idea of Europe: From antiquity to the European Union*. Cambridge University Press.

Εταίροι του έργου



universität
wien



Raunio, T. (2014). The European Parliament. In *Routledge Handbook of European Politics* (pp. 248-262). Routledge.

Risse, T. (2010). *A community of Europeans? Transnational identities and public spheres*. Cornell University Press.

Sassatelli, M. (2009). *Becoming Europeans: Cultural identity and cultural policies*. Springer.

Schimmelfennig, F. (2016). European integration in the euro crisis: The limits of postfunctionalism. In *Coping with Crisis: Europe's Challenges and Strategies* (pp. 127-143). Routledge.

Schmidt, V. A. (2013). In the light and shadow of the single currency: European identity and citizenship. *The Single Currency and European Citizenship: Unveiling the Other Side of the Coin*. New York: Bloomsbury.

Shore, C. (2000). *Building Europe: The cultural politics of European integration*. Routledge.

Smith, A. D. (2020). *Nationalism and Modernism: A Critical Survey of Recent Theories of Nations and Nationalism*. Routledge.

Stråth, B. (2002). A European identity: To the historical limits of a concept. *European Journal of Social Theory*, 5(4), 387–401. <https://doi.org/10.1177/136843102760513965>

Veugelers, W. (2024). Citizenship education for a diverse Europe. In *Handbook of moral and character education* (pp. 379-399). Routledge.

Εταίροι του έργου



universität
wien

